

Utveckling av samarbetet mellan familjecentrets familjearbete och dagvården

En kvalitativ studie ur ett personalperspektiv

Martta Andersson & Katja Lintuniemi

Examensarbete
Det sociala området
2018

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	19031, 20336
Författare:	Martta Andersson, Katja Lintuniemi
Arbetets namn:	Utveckling av samarbetet mellan familjecentrets familjearbete och dagvården – En kvalitativ studie ur ett personalperspektiv
Handledare (Arcada):	Åsa Rosengren
Uppdragsgivare:	Raseborgs stad
<p>Sammandrag:</p> <p>För tillfället genomgår barn- och familjetjänsterna en reformering i och med det riksomfattande LAPE-projektet som leds av Social- och hälsovårdsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet. Detta examensarbete är ett beställningsarbete av Raseborgs stad som i samband med LAPE särskilt fokuserar på att utveckla familjecentermodellen. Man vill möjliggöra en större tillgänglighet av tidigt stöd och ingripande t.ex. genom att samarbeta med småbarnspedagogiken. Syftet med studien är att ta reda på hur samarbetet mellan Raseborgs familjecenters familjearbete och daghemmen i staden ser ut nu och hur samarbetet kunde utvecklas ur ett personalperspektiv. Tyngdpunkten i detta arbete ligger på hur ett sektorövergripande samarbete kunde sammanföra dessa förebyggande tjänster. I bakgrunden förklaras begreppen familjearbete och småbarnspedagogisk verksamhet, samt föreskrifter för sektorövergripande samarbete. I tidigare forskning beskrivs tidigare gjorda projekt med fokus på familjearbete inom dagvården och daghemmet som ett stöd för familjen. Den teoretiska referensramen redogör för socialpedagogikens roll i att förebygga marginalisering och social exklusion, selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster, växelverkan mellan nivåerna i det ekologiska systemet och organisationsteoris roll i samarbetet mellan organisationer. Som forskningsmetod används en kvalitativ fokusgruppintervju och som analysmetod innehållsanalys. Familjearbete borde fungera som en lågtröskeltjänst inom dagvården, vilket kunde öka möjligheterna för tidigt stöd och ingripande. Kontakten mellan familjecentret och daghemmen bör förbättras, likaså marknadsföringen av varandras tjänster. Det är speciellt viktigt att daghemspersonalen har tillräcklig kunskap om familjearbetets tjänster, eftersom de har daglig kontakt med föräldrarna. Kommunikationen är viktig, både mellan familjecentret och daghemmens personal och mellan förmän och anställda. En familjearbetare på daghemmet är inte möjligt p.g.a. resursbrist, men familjearbetarna kunde möjligtvis medverka i personal- och föräldramöten. Ett behov av att utveckla samarbetet mellan familjecentrets familjearbete och dagvården finns.</p>	
Nyckelord:	LAPE, sektorövergripande samarbete, utveckling, lågtröskelverksamhet, familjecenter, familjearbete, småbarnspedagogik, Raseborgs stad
Sidantal:	85
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	23.5.2018

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	19031, 20336
Author:	Martta Andersson, Katja Lintuniemi
Title:	Development of cooperation between family center's family work and day care - A qualitative study from a staff perspective
Supervisor (Arcada):	Åsa Rosengren
Commissioned by:	City of Raseborg
<p>Abstract:</p> <p>At the moment, child and family services are reforming through the national LAPE project led by the Ministry of Social Affairs and Health and the Ministry of Education and Culture. This degree project is an order of work by Raseborg City, which in connection with LAPE focuses on developing the family center model. One wants to enable greater accessibility of early support and intervention, for example, by working with the child-care education. The purpose of the study is to find out how the cooperation between Raseborg family center's family work and day care centers in the city looks like now and how the cooperation could develop from a staff perspective. The focus of this work is on how a sector-wide cooperation could combine these preventive services. In the background, the concepts of family work and childcare education, as well as rules for sector-wide cooperation are explained. Previous research describes previous projects focusing on family work in day care and day care as a support for the family. The theoretical frame of reference sets out the role of social pedagogy in preventing marginalization and social exclusion, selective prevention work in universal services, interaction between the levels of the ecological system and the role of organizational theory in cooperation between organizations. As a research method, a qualitative focus group interview is used and as analytical content analysis. Family work should act as a low-threshold service within day care, which could increase the opportunities for early support and intervention. The contact between the family center and day care centers should be improved, as well as the marketing of each other's services. It is especially important that the day care staff have sufficient knowledge of family work services because they have daily contact with the parents. Communication is important, both between the family center and the day care staff and between officers and employees. A family worker at the day care center is not possible because of resource shortage, but family workers could possibly participate in staff and parent meetings. A need to develop cooperation between the family center's family work and day care is available.</p>	
Keywords:	LAPE, sector-wide cooperation, development, low threshold services, family center, family work, early childhood education, City of Raseborg
Number of pages:	85
Language:	Swedish
Date of acceptance:	23.5.2018

INNEHÅLL

1	INLEDNING.....	6
1.1	Syfte och frågeställningar	7
1.2	Arbetslivsrelevans och avgränsning	7
2	BAKGRUND.....	8
2.1	LAPE – Utveckling av barn- och familjetjänster	9
2.2	Familjearbete	11
2.3	Den småbarnspedagogiska verksamheten	13
2.4	Behovet av sektorövergripande samarbete inom familjearbetet och dagvården	14
2.5	Föreskrifter för sektorövergripande samarbete inom familjearbetet och dagvården ..	16
2.6	Nuläget för samarbetet mellan familjearbetet och dagvården	17
3	TIDIGARE FORSKNING OCH PROJEKT	19
3.1	Sektorövergripande samarbete inom barn- och familjetjänster	20
3.2	Dagvården som stöd i barns och familjers vardag	22
3.3	Samarbetet mellan familjearbetet och dagvården.....	23
4	TEORETISK REFERENSRAM	26
4.1	Förebyggande av marginalisering och social exklusion	26
4.2	Selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster.....	28
4.3	Bronfenbrenners ekologiska teori.....	30
4.4	Organisationskultur och -identitet i en mångprofessionell verksamhetskultur	32
5	METOD	35
5.1	Kvalitativ fokusgruppintervju som datainsamlingsmetod.....	36
5.2	Urval och datainsamlingsprocess.....	36
5.3	Innehållsanalys	38
5.4	Etiska aspekter	40
6	RESULTAT	40
6.1	Familjearbete som lågtröskeltjänst i samarbete med dagvården.....	41
6.2	Kontakt och arbetsbilder i uppehållandet av samarbetsrelationer	44
6.3	Synlig- och tillgängliggörande av tjänster för effektivt samarbete	46
6.4	Visioner om samarbetsformer	48
7	ANALYS OCH TOLKNING	51
7.1	Inklusionsprocess i vardaglig miljö som mål för samarbetet	52

7.2	Bildandet av mångprofessionella samarbetsnätverk – en lärandeprocess.....	54
7.3	Daghemspersonalen i samarbete med familjen – följeslagare i vardagen	58
7.4	Exo- och makromiljöns inverkan på samarbetsmöjligheter.....	61
8	AVSLUTANDE DISKUSSION	66
8.1	Metoddiskussion.....	67
8.2	Resultatdiskussion.....	68
8.3	Personliga reflektioner och förslag på framtida forskning	71
	Källor	72
	Figurkällor	81
	Bilagor	82
	Bilaga 1 Intervjuguide.....	82
	Bilaga 2 Anhållan om forskningslov	84
	Bilaga 3 Inbjudan till gruppintervju	85

Figur 1	Barn- och familjetjänsterna som stöd för barn och familjer	10
Figur 2	Behov av samarbete mellan familjearbetet och dagvården.....	15
Figur 3	Samarbete mellan daghem och familjearbete i Finland (Pixabay 2018)	18
Figur 4	Samarbetsformer i Finland.....	18
Figur 5	Exempel på sökord.....	20
Figur 6	Selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster	29
Figur 7	Bronfenbrenners ekologiska modell (Wardle 2009 s. 116)	31
Figur 8	Samarbete mellan organisationer (Alvesson 2011 s. 222).....	33
Figur 9	Huvudkategorier	39
Figur 10	Koppling till teori.....	39
Figur 11	Resultatredovisning	41

1 INLEDNING

Detta examensarbete inom det sociala området på YH-nivå är ett beställningsarbete av Raseborgs stad. I och med det riksomfattande utvecklingsprogrammet *LAPE, Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjema*, som leds av Social- och hälsovårdsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet genomgår barn- och familjetjänsterna en reformering. Målen är bl.a. att tjänsterna ska bli mer barn- och familjeorienterade, samt att verksamheten skall ha en mer förebyggande tyngdpunkt med fokus på tidigt stöd och ingripande (Social- och hälsovårdsministeriet 2017). Raseborg hör specifikt till *LAPE Nyland*, vars fokus ligger på utvecklandet av familjecentermodellen och småbarnspedagogiken, skolan och läroanstalterna som stöd för barn och ungas välbefinnande (LAPE Uusimaa 2017a). Vår studie tar avstamp från den år 2016 inledda familjecentermodellen i Raseborg som under en tidsperiod på två år gör utvecklande insatser i förebyggande familjearbete.

Vi har undersökt hur samarbetet mellan familjearbetet i Raseborg och daghemsverksamheten i staden ser ut för tillfället och hur det kunde utvecklas. I vår studie har vi tagit upp betydelsen av ett sektorövergripande samarbete mellan dagvården och andra instanser, i vårt fall familjearbete, för att i ett tidigt skede minska risken för marginalisering och exklusion. En hög kvalitet på dagvården har enligt forskning en stor betydelse för barns hälsa, utveckling och lärande (Nilsson & Wiedel 2015). Via bastjänsterna kan ojämlikhet mellan främst barnen förebyggas och tidigt stöd erbjudas i god tid. Är bastjänsterna otillräckliga ökar behovet av mer reparerande insatser och resurser (Iivonen 2017).

I inledningskapitlet lyfter vi fram syfte och frågeställningar, arbetslivsrelevans och avgränsning. I bakgrundskapitlet beskriver vi *LAPE* närmare, familjearbetet och den småbarnspedagogiska verksamheten, behovet för sektorövergripande samarbete och föreskrifter som påvisar detta, samt nuläget av ett samarbete mellan dessa tjänster i Finland. I kapitlet om tidigare forskning tar vi fram studier och en verksamhetsmodell som berör sektorövergripande arbete mellan barn- och familjetjänster, dagvården som stöd i barn och familjers vardag, samt samarbete mellan familjearbetet och dagvården. Den teoretiska delen berör marginalisering och social exklusion ur ett socialpedagogiskt

perspektiv, selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster, den ekologiska utvecklingsmodellen, samt organisationskultur. I metodkapitlet redogör vi för valet av en kvalitativ fokusgruppintervju som intervjumetod, urval och datainsamling, innehållsanalys och etiska aspekter. I resultatredovisningen framställs resultaten enligt huvud- och underkategorier. I analys- och tolkningskapitlet tolkar vi resultaten utifrån våra frågeställningar, samt kopplar dem till teori och tidigare forskning. I det avslutande kapitlet diskuterar vi valet av metod i förhållandet till de resultat vi fått, samt blickar tillbaka på arbetsprocessen och ger förslag på framtida forskning. Vi har båda varit delaktiga i förverkligandet av studien och skrivandet av alla kapitel.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med studien var att ta reda på hur en utveckling av samarbetet mellan Raseborgs familjecenters familjearbete och daghemmen i staden kunde se ut ur personalens perspektiv. Vi har kartlagt den nuvarande samarbetssituationen, samt undersökt hur en möjlig utveckling kunde se ut.

- Hurdant samarbete finns det nu och hur förverkligas det i praktiken?
- Hurdana önskemål om utveckling av samarbetet finns det?

1.2 Arbetslivsrelevans och avgränsning

Som uppdragsgivare fungerar Raseborgs stad med *LAPE*-projektet som grund. *LAPE*-projektet har även haft en brukarorienterad enkätundersökning om utveckling av barn- och familjetjänster i Nyland som pågick till 19.11.2017 och som således även Raseborgs stad deltagit i (Raseborgs stad 2017). Därav ser vi möjligheten att undersöka frågan ur ett professionellt orienterat perspektiv. Vi anser att detta är ett område som behöver studeras mer, eftersom samarbete professionella emellan ofta kan utvecklas till att bli bättre. En bra arbetsmodell gynnar i synnerhet brukarna, i detta fall barnfamiljerna, men gör också arbetet lättare för de professionella. Med resultatet hoppas vi kunna ge ny kunskap om ämnet och nya idéer såväl till professionella som till övriga intresserade. Denna studie fokuserar på det förebyggande arbetet, d.v.s. behandlar inte barnskyddets intensifierade familjearbete. Studien avgränsas till Raseborgs stad. Som avgränsning gällande

informanter har vi valt att rikta vår undersökning till familjecentrets personal som arbetar inom familjearbetet och arbetsteamerna på daghemmen. Det huvudsakliga språket har avgränsats till svenska för att garantera att datainsamlingen skulle löpa smidigt.

2 BAKGRUND

I och med det efterkrigstida återuppbyggandet och välfärdsstatens uppbyggnad under 1960-talet uppkom principen om att social trygghet skall beröra alla samhällsmedborgare och att välfärdstjänsterna således skall vara universella. T.ex. familjearbetets s.k. föregångare hemhjälpen kom att bli tillgänglig för alla medborgare oberoende socioekonomisk status. Hemhjälpen uppkom redan på 1930-talet på initiativ av Mannerheims Barnskyddsförbund och dess uppgift var mestadels att konkret hjälpa till i barnfamiljerna, men även fungera i en fostrande och handledande roll (Järvinen m.fl. 2012 s. 47-48). Under tiderna av återuppbyggandet flyttade familjer allt mer till städerna och kvinnor började arbeta utanför hemmet, vilket framkallade ett behov av mer anordnad dagvård speciellt i de större urbaniserade städerna. Dock rådde inte principen om universalitet inom dagvården än och platserna beviljades enbart utgående från sociala grunder (Alila 2014 s. 9).

På 1980-talet började man allt mer involvera hela familjen i förändringsarbetet och således etablerades familjearbetet inom tjänster riktade till både barn och vuxna (Arponen m.fl. 2004 s. 19). Det i början av 1990-talet inledda *Alvari*-familjearbetsprojektet, vars fokus ligger på förändringsarbete i växelverkan med familjen, har utgjort en grund för flera kommuners familjearbete (Niemi 2002 s. 10). I samband med den nya socialvårdslagen som trädde i kraft år 2015 krävs inte längre ett klientskap inom barnskyddet för att berättigas till familjearbete (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b).

På 1990-talet fick kommunerna mer befogenheter och dagvården kom att ses som en universell subjektiv rättighet för alla barn. I början av 2000-talet utgav dåvarande *STAKES*, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, den första upplagan av det nationella styrdokumentet *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* som strävar efter att ge rekommendationer för att dagvården skall vara likvärdig i hela landet (Alila 2014 s. 10). I.o.m. att dagvården år 2013 flyttade från social- och hälsovårdssektorn till

att underordnas undervisnings- och kultursektorn är den inte längre en del av socialvården (Utbildningsstyrelsen 2018).

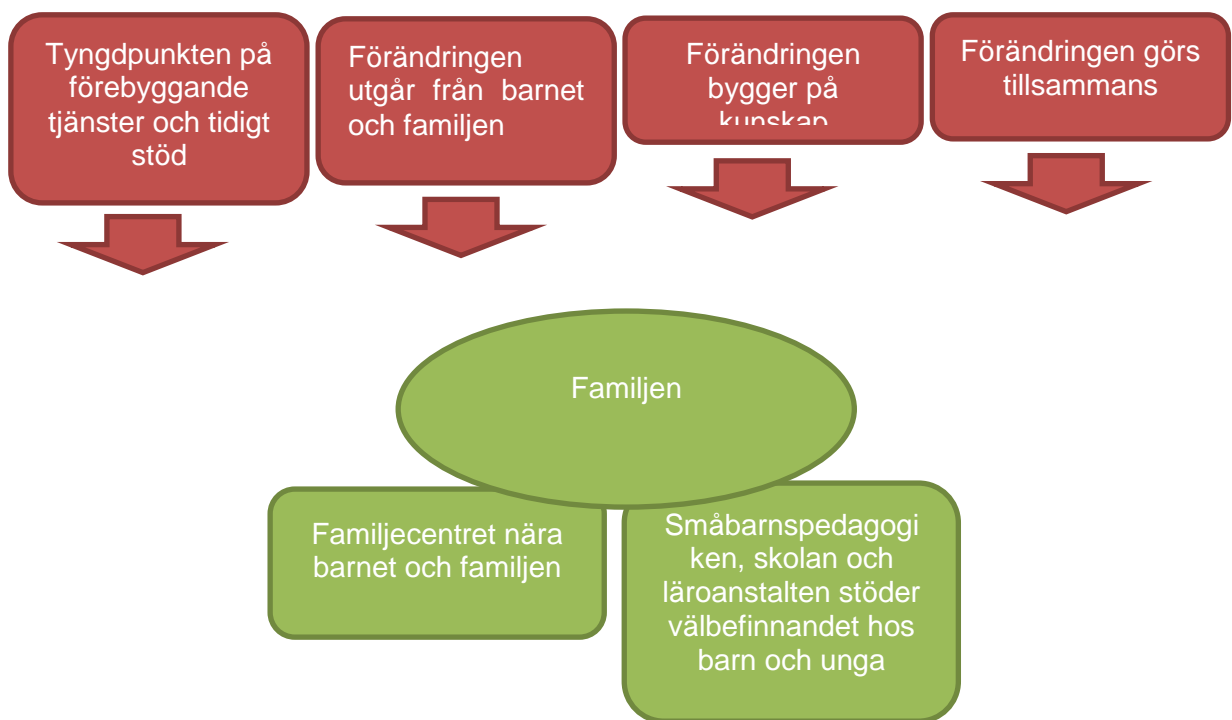
År 2016 tog ca 68 % av barnen i åldern 1-6 år del av någon form av småbarnspedagogisk verksamhet. Samma år använde 2,3 % av i Finland bosatta barnfamiljer sig av sådant familjearbete som kommunerna är skyldiga att ordna enligt socialvårdslagen, d.v.s. familjearbete som ges utan klientskap inom barnskyddet. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018a, b)

2.1 LAPE – Utveckling av barn- och familjetjänster

LAPE-projektet är en del av regeringsprogrammet 2015-2019 fem spetsprojekt inom hälsa och välfärd. Målet är att tjänsterna för barn, unga och familjer bildar en enhetlig helhet på nationell nivå i slutet av år 2018. (Statsrådet 2016 s. 51) Reformen styrs av Social- och hälsovårdsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet och inleddes år 2016 (*LAPE Uusimaa* 2017b). *LAPE Nyland* fungerar på regional nivå och sammanlagt har 18 kommuner förbundit sig till projektet (*LAPE Uusimaa* 2017c s. 4). Avsikten med familjecentermodellen är att genom att skapa en barn- och familjeorienterad tjänstehelhet möjliggöra bl.a. en större tillgänglighet av tidigt stöd och åtgärder. Även olika yrkeskompetenser skall sammanföras och nyttjas för att på ett helhetsmässigt sätt stöda familjerna. (*LAPE Uusimaa* 2017c s.11) Gällande utvecklandet av familjecentermodellen är det för vår studie speciellt relevant att man strävar efter att samarbeta med småbarnspedagogiken. Med utvecklandet av småbarnspedagogiken, skolan och läroanstalterna som stöd strävar man efter att stärka det gemensamma välbefinnandet gällande dess innehåll och metoder, vilket även det är relevant för studien i.o.m. utvecklandet av den småbarnspedagogiska verksamheten. (*LAPE* 2017)

Familjecentermodellens bakgrund ligger i de två nationella *Kaste 1-* och *Kaste 2-*projekten mellan åren 2008 och 2015. Dessa genomfördes i olika delar av Finland som pilotprojekt med vars hjälp man ville utveckla sektorövergripande verksamhet. Enligt erfarenheterna från projekten är familjecentermodellen till fördel för såväl familjerna som för de anställda. Via servicesystemet får hela samhället nytta av modellen. Enligt *LAPE*-projektet har alla de kommande landskapen, med hänvisning till *SOTE*-reformen, påbörjat

arbetet med familjecentermodellen. Tanken är att familjecentren skall vara träffpunkter för familjerna där det helt, eller åtminstone delvis, bör finnas hälsovårdstjänster som bl.a. moderskaps- och barnrådgivning, läkare, talterapi och fysioterapi. Socialvårdstjänster som bör finnas där är bl.a. familjearbete, hemservice, familjerådgivning och familjerättsliga tjänster. Tjänsterna kan alltså vara belägna i närheten av varandra, men fungerar bäst ifall de konkret befinner sig under samma tak i ett familjecenter. (Social- och hälsovårdsministeriet 2018)

Figur 1 Barn- och familjetjänsterna som stöd för barn och familjer

I.o.m. *SOTE*-reformen, den nationella reformeringen av social- och hälsovårdstjänsterna, kommer ansvaret av att ordna tjänsterna med all sannolikhet att övergå från städerna och kommunerna till nya landskap år 2019 (Iivonen 2017). Man vill minska skillnaderna i hälsa och välfärd och samtidigt uppnå större kostnadseffektivitet. I.o.m. sammanslagningen av flera social- och hälsovårdstjänster förväntas tjänstehelheterna bli mer brukarorienterade och på så sätt torde även bastjänsterna förstärkas (Statsrådet 2016 s. 84). Om målen med *LAPE* uppnås eller inte beror dock till hög grad på hur förverkligandet av *SOTE*-reformen sker i praktiken. Om resultatet är att bastjänsternas kvalitet och tillgänglighet försämras kommer detta att även direkt inverka på barnen och familjerna. (Iivonen 2017)

2.2 Familjearbete

Familjearbete är en förebyggande och tillfällig stödform för barn och familjer som inte kräver klientskap inom barnskyddet. Enligt *socialvårdslagen § 18* och *§ 19* skall familjearbete fungera som hjälp och stöd när familjen behöver hitta resurser för att få vardagen att fungera (Lag om socialvård 1301/2014). I *barnskyddslagen § 36* beskrivs familjearbete som en form av öppenvård inom barnskyddet (Lag om barnskydd 417/2007). Målet med familjearbete är att stöda föräldraskapet, handleda i fostran av barn, upprätthålla vardagsrutiner, förbättra interaktionen inom familjen och stöd i att hitta ett fungerande nätverk (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a). Med dessa åtgärder vill man förhindra marginalisering och bidra till barnets möjligheter till välbefinnande. Tjänsten är gratis och grundar sig på frivillighet, samt skall fungera som en lågröskeltjänst (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a). Familjearbete kan ses som ett selektivt förebyggande arbete som har som mål att i ett tidigt skede identifiera riskfaktorer och arbeta för att förhindra att dessa problem vidareutvecklas (Killén 2000 s. 23).

I familjer som har behov av familjearbete kan finnas riskfaktorer som t.ex. missbruk eller depression. Enligt Myllärniemi påbörjas ibland familjearbete som en öppenvårdsform i en sådan situation att det är oklart om stödet kommer att räcka till, eftersom familjen har så mångfacetterade problem (Myllärniemi 2007 s. 9). Problemen kan också vara av annan art eller tillfälligare såsom t.ex. plötslig sjukdom, skilsmässa eller stödbehov vid förlossning. Familjen kan behöva stöd i form av t.ex. avlastning som städ- eller barnsköthjälp eller liknande. I Raseborgs stad (2016) är detta sorts stöd s.k. hemservice som kan ges tillfälligt några gånger under en månads tid eller som långvarig och regelbunden, minst en gång i veckan ofta i ca tre månaders tid. Längden på servicen fastställs alltid individuellt av familjecentrets arbetsteam. Socialarbetaren gör en klientplan med ett beslut som kan överklagas vid behov. I Raseborg är hemservice för barnfamiljer avgiftsfritt. (Raseborgs stad 2016)

Tanken med familjearbete överlag är att det sätts in i ett så tidigt skede som möjligt för att minska riskerna för senare problem. I praktiken påbörjas familjearbetet tyvärr ibland så sent att det kan uppstå ett direkt behov av barnskydd. Ur det tidiga stödets synvinkel borde förebyggande familjearbete erbjudas redan i mödra- och barnrådgivningen,

daghemmen, lekparkerna och skolorna, m.a.o. platser där man kan nå de flesta barnfamiljerna. (Myllärniemi 2007 s. 9-10) Familjearbetet kan också enligt Myllärniemi i praktiken bestå av t.ex. stöd för föräldraskapet, planering av dagsrytmen, familjeläger och olika funktionella metoder som t.ex. användning av känslkort. Verksamheten och dess mål planeras tillsammans med familjen. Stor vikt sätts på dokumentationen där det framkommer vilka mål som satts upp och hur verksamheten, alltså det man konkret gjort tillsammans med familjen, förverkligats och hur det fungerat. (Myllärniemi 2007 s. 30-34)

Familjearbetets process börjar med att det finns ett behov eller en oro. Den som tar initiativet att kontakta familjearbetaren kan t.ex. vara en familjemedlem eller släkting, barnrådgivningen, en socialarbetare eller annan personal inom social- eller hälsovården. Att kunna erbjuda hjälp så snabbt som möjligt, samt att kunna bygga upp ett förtroende redan från början ger ofta ett bättre resultat. Familjearbetaren sammankallar ett möte med familjen och möjliga andra aktörer som arbetar med familjen, t.ex. hälsovårdare eller socialarbetare. På det första mötet funderar man tillsammans på vilka behov eller en hurdan oro som finns, samt uppskattar familjens situation och motivation. Som utgångspunkt för utredningen fungerar familjens egen önskan gällande vad de anser sig behöva stöd och förändring i. Som resultat av mötet bedöms i fall familjearbetet skall påbörjas eller inte. Familjen kan alternativt bli erbjuden annan service som anses lämpligare. (Järvinen m.fl. 2012 s. 102-106)

Om ett familjearbete påbörjas utformas en handlingsplan som grundar sig på det utredda behovet och familjens önskemål. I planen tas de mål upp som familjen gjort tillsammans med familjearbetaren och möjliga andra aktörer. I början kan familjens motivation vara låg, i synnerhet om de inte själva satt igång processen. Detta bör familjearbetaren vara medveten om och tillsammans med familjen planera hur ofta, vilken tid på dagen och hur länge per gång man träffas för att på bästa sätt uppnå de utskrivna målen. (Järvinen m.fl. 2012 s. 106-107) Uppföljning av hur arbetet framskrider görs kontinuerligt under hela processen och om önskade mål inte uppnåtts reds förloppet ut. Familjearbetet avslutas när behovet för arbetet inte längre finns. Andra orsaker kan vara att familjen önskar avsluta arbetet p.g.a. att ett förtroende till familjearbetaren aldrig uppstod och arbetet blir således på hälft. Om familjen blir klient inom barnskyddet avslutas samtidigt den öppna vårdens

familjearbete. (Järvinen m.fl. 2012 s. 108-109) Ifall en familjearbetare upptäcker att det finns behov av indikerat förebyggande arbete har hen en skyldighet att göra en barnskyddsanmälan enligt § 25 i *lagen om ändring av barnskyddslagen* (Lag om ändring av barnskyddslagen 1302/2014).

2.3 Den småbarnspedagogiska verksamheten

Småbarnspedagogisk verksamhet är en central service för barn och familjer som innefattar fostran, undervisning och vård av barn (Utbildningsstyrelsen 2016). Verksamheten grundar sig på *lagen om småbarnspedagogik* (Lag om småbarnspedagogik 36/1973). Verksamheten är en målinriktad helhet där barnets uppväxt, utveckling och lärande stöds. Barnets välbefinnande är det viktigaste målet och man strävar även efter att förebygga marginalisering. Småbarnspedagogiken kan ordnas vid daghem, i familjedagvård eller t.ex. som klubb- och lekverksamhet. Alla barn under skolåldern har rätt till småbarnspedagogik, men vårdnadshavarna beslutar om barnet deltar eller ej. Förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, är obligatorisk fr.o.m. augusti 2015. (Utbildningsstyrelsen 2016) Den småbarnspedagogiska verksamheten är således ett universellt förebyggande arbete som riktar sig till hela befolkningen (Killén 2009 s. 22).

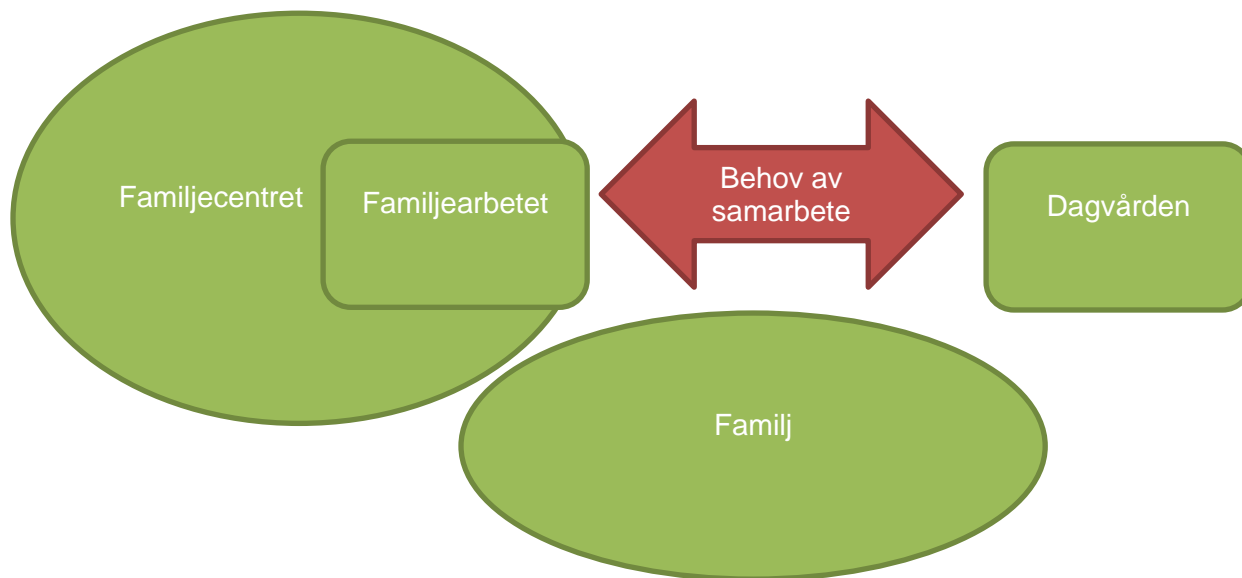
Enligt *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* har varje barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet alltså rätt till målinriktad fostran, undervisning och vård (Utbildningsstyrelsen 2016). För att uppnå detta skall en individuell plan för barnets lärande utarbetas som utgår från barnets behov och dens bästa. Personalen utarbetar planen tillsammans med vårdnadshavarna, men barnträdgårdsläraren bär det huvudsakliga ansvaret. I planen, som skall ses över minst en gång per år, tas upp bl.a. barnets styrkor, mål som stöder barnets utveckling, eventuellt behov av stöd och gemensamma överenskommelser. Tillräckligt tidigt och inriktat stöd främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Således ökar möjligheterna för att problem kan förebyggas och förhindras att bli större. Även uttalanden av andra sakkunniga som varit med och utarbetat planen skall framkomma. (Utbildningsstyrelsen 2016) Den individuella planen fungerar även som ett stöd för samarbetet mellan daghemmet och vårdnadshavarna (Karila 2016 s. 41).

Småbarnspedagogiken stöder vårdnadshavarna i fostran, men det huvudsakliga ansvaret är vårdnadshavarnas. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna har som mål att dessa tillsammans förbinder sig till att trygga barnets välbefinnande. Samarbetet skall bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Barnets behov och frågor gällande vårdnad och föräldraskap skall beaktas. Personalen och vårdnadshavarna bör utbyta information om barnets dag och särskilt personalens initiativtagande är av betydelse. Samarbetet kan ha olika syften under barnets tid inom daghemsverksamheten och en förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för att även utmanande situationer, t.ex. om en oro uppstår, kan bearbetas i samförstånd. Genom samarbete skapas kontinuitet och trygghet i barnets liv. (Utbildningsstyrelsen 2016) Många gånger tillbringar personalen på t.ex. daghem mer tid med barnen och har därför en viktig roll som omsorgspersoner (Killén 2000 s. 28). Liksom tidigare nämndes angående familjearbetarnas uppgift är även daghemspersonalen skyldig enligt lagen att göra en barnskyddsanmälan om de känner en stor oro för barnet eller familjen (Lag om ändring av barnskyddslagen 1302/2014).

2.4 Behovet av sektorövergripande samarbete inom familjearbetet och dagvården

I samband med *LAPE* önskar man alltså satsa mer på sammanföring av yrkeskunskap, samt på utveckling av innehåll och metoder vad gäller både familjecentret och småbarnspedagogiken i vårt fall. Ett ökat mångprofessionellt arbete i form av sektorövergripande samarbete kunde möjligtvis bidra till en i högre grad brukarorienterad inriktning. Då studien behandlar en möjlig utveckling av samarbetet mellan familjearbetet och dagvården vill vi ta reda på mer om möjligheterna att föra dessa förebyggande tjänster närmare varandra. Vi vill lyfta fram behovet av att sammanföra dessa två sektorer, eftersom dagvården för många familjer är en stor del av vardagen och även på så sätt göra familjearbetet mer påtagligt, då även familjearbetet sker i familjens vardag. Överlag försämrar en hög grad av differentiering av barn- och familjetjänsterna deras kvalitet. För tillfället är särskiljningen av tjänsterna grov, vilket leder till att brukarna har utmaningar med att hitta information om dem, och tjänsterna bildar inte en fungerande helhet.

Bastjänsterna kan många gånger inte erbjuda tillräcklig hjälp, medan processen att ta sig till vidare tjänster ofta är utmanande (Iivonen 2017).

Figur 2 Behov av samarbete mellan familjearbetet och dagvården

Sektorövergripande samarbete innebär ett strukturerat samarbete mellan yrkesgrupper från olika sektorer som arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål. Syftet är att skapa en helhetsinsats där den egna och den gemensamma yrkeskunskapen kan utnyttjas. Det kan ses som de professionellas verktyg med vars hjälp de sätter sig i den enskilda, i detta fall familjens, situation och tillsammans strävar efter att bidra till konstruktiv förändring. Det är viktigt att alla aktörer tydligt förmedlar vilken kompetens de kan eller inte kan bidra med. En av de främsta utmaningarna inom sektorövergripande samarbete är att utjämna möjliga statusskillnader mellan representanterna av de olika yrkesgrupperna. Det innebär att man respekterar varandras yrkeskompetens oberoende av utbildningsområde eller -nivå. Det gäller att inta ett professionellt synsätt framom personliga ambitioner och således sätta den hjälpbehövande i främsta fokus. (Killén 2009 s. 243-244, 246-247)

Hur kunde dagvårdspersonalen och familjearbetarna samarbeta för att på ett mer enhetligt och i högre grad förebyggande sätt stöda barnen och familjerna i deras vardag? Mångprofessionellt arbete handlar i korthet om samarbete mellan olika professioner med strävan efter att uppnå något som en enskild person inte klarar av på egen hand.

Sektorövergripande samarbete är alltså en form av mångprofessionellt arbete, men mångprofessionellt arbete kan även utövas enbart inom den egna sektorn. (Karila & Nummenmaa 2001 s. 3) T.ex. inom dagvården arbetar bl.a. barnträdgårdslärare, socionomer och barnskötare tillsammans. Inom familjearbetet arbetar t.ex. socialarbetare, socionomer och närvårdare. I.o.m. att klienterna allt oftare har mångfacetterade problem behövs sektorövergripande samarbete för att stöda dem på ett mer helhetsmässigt sätt (Seikkula & Arnkil 2009 s. 13).

2.5 Föreskrifter för sektorövergripande samarbete inom familjearbetet och dagvården

Enligt *socialvårdslagen § 13* har ett barn och dess familj rätt att utan dröjsmål få sådan social service som behövs för att trygga barnets hälsa och utveckling. Den sociala servicen skall enligt *§ 14* möta stödbehoven och kan bestå t.ex. av familjearbete. Med familjearbete avser lagen enligt *§ 18* ett arbete som stöder familjens välfärd genom social handledning och annan nödvändig hjälp. Enligt *§ 40* skall en yrkesutbildad person som arbetar inom socialvården kontakta andra myndigheter i fall hen märker att den service klienten får inte räcker till, vilket görs med klientens samtycke. I *§ 41* står det att socialvården och andra aktörer skall arbeta för att servicen skall bilda en helhet som tillgodoser klientens intresse. Vid behov skall den professionella kontakta andra samarbetspartners och sakkunniga. Tillräcklig sakkunskap och kompetens skall finnas för att en bedömning av klientens behov skall bli gjord. Den professionella som ansvarar för förverkligandet av åtgärden skall vara med och göra bedömningen av servicebehovet och utarbetandet av en möjlig handlingsplan. (Socialvårdslag 1301/2014). Med andra ord säger lagen att det skall finnas ett sektorövergripande samarbete som möjliggör att det vid behov för klienten, i detta fall familjen, utarbetas en handlingsplan där alla som jobbar med familjen och barnet hörs.

Enligt *lag om småbarnspedagogik § 9 och § 11* skall kommunerna då de ordnar småbarnspedagogisk verksamhet bedriva mångprofessionellt samarbete, samt vid behov skapa de samarbetsstrukturer som behövs. Samarbetet skall ske med aktörer inom hälso- och socialvården, samt har en betydande roll t.ex. vid planering och anordning av stöd för barnet. Aktörer inom hälso- och socialvården skall även fungera i en handledande och

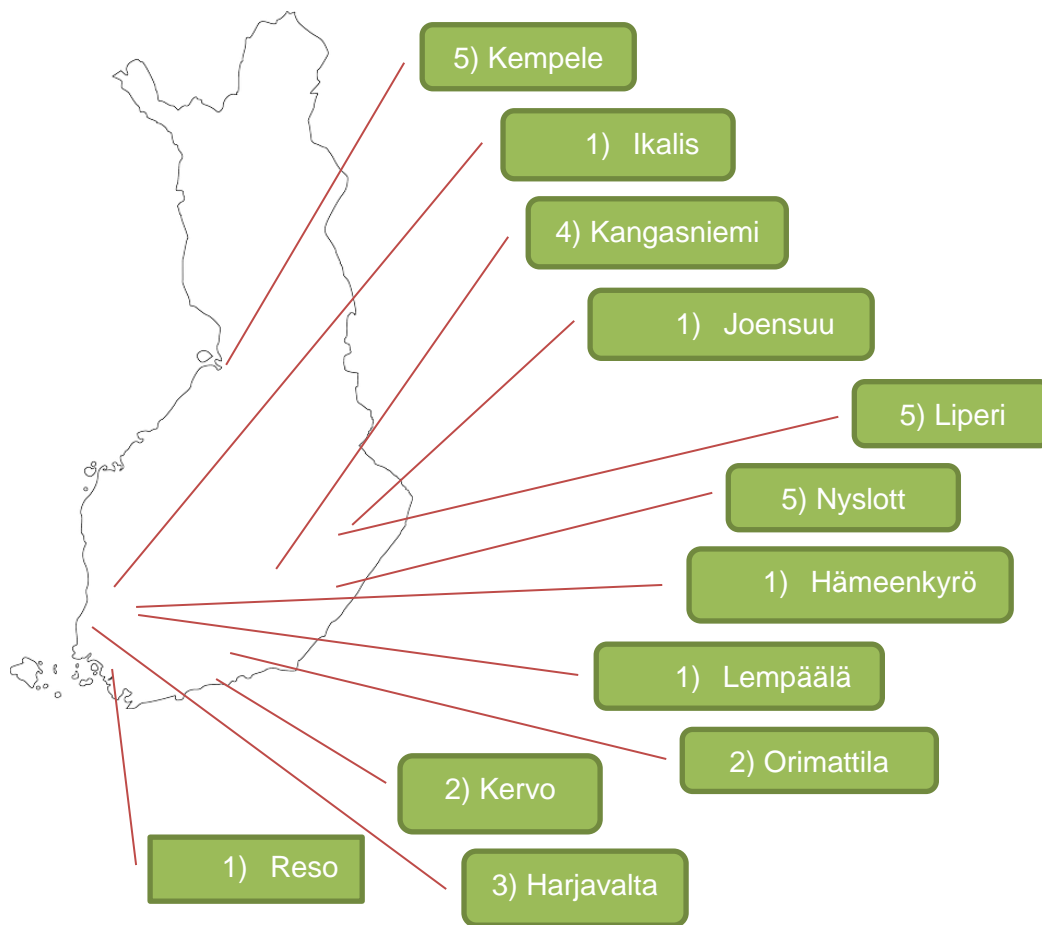
konsulterande roll. Enligt § 2a är syftet med småbarnspedagogiken bl.a. att identifiera barnets individuella behov av stöd och vid behov ordna stöd som fungerar mångprofessionellt. I § 7a tas upp att det för varje barn skall göras en individuell plan för småbarnsfostran. Planen görs upp i samarbete mellan personalen och barnets vårdnadshavare. Vid behov kan övriga myndigheter och sakkunniga medverka i uppgörandet av planen om barnets utveckling och lärande gynnas av detta. (Lag om småbarnspedagogik 36/1973) Även i detta fall kan man tyda att lagen förespråkar ett sektorövergripande samarbete även inom småbarnspedagogiken genom t.ex. stöd för personalen och medverkan i barnets individuella plan.

För att ett byte av information mellan professionella skall vara möjligt, vilket kan tänkas vara av vikt i ett sektorövergripande samarbete, behövs allt som oftast klientens, i detta fall familjens, samtycke. *Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården* ger enligt § 17 ändå vissa möjligheter att agera oberoende av om arbetaren har familjens samtycke eller ej. Dessa situationer är; ifall uppgifterna behövs på grund av att den det gäller är i uppenbart behov av vård, uppgifterna behövs på grund av ett barns intresse eller behövs för att trygga klientens rättigheter ifall hen inte själv kan bedöma sakens vikt. Bara sådan information som är relevant för ärendet får delges. (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/2000).

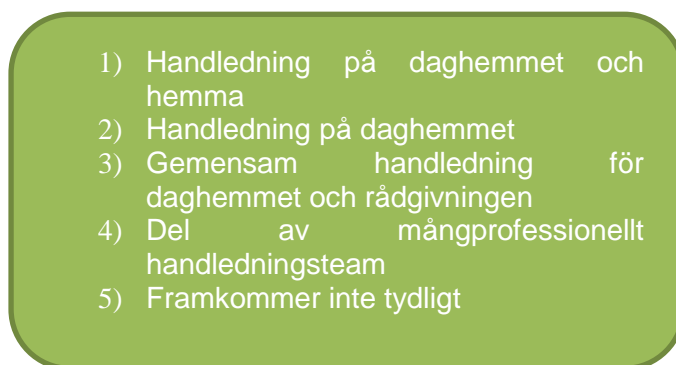
2.6 Nuläget för samarbetet mellan familjearbetet och dagvården

Som förebyggande tjänster har både familjearbetet och dagvården således som mål att främja barnets välbefinnande och förebygga marginalisering. Ur barns och familjers synvinkel är det viktigt att dagvården och andra barn- och familjetjänster utövar samarbete. Dock saknas i flera kommuner strukturer för utvecklande och förvaltande av sektorövergripande samarbete (Alila 2014 s. 38-39). För att ge bakgrund till vår studie har vi gjort en ytlig kartläggning via kommunernas hemsidor med söktjänsten Google över vad det aktuella läget för samarbete på ett ungefär är i Finland. Som sökord användes ”*varhaiskasvatus + perhetyö*”, ”*varhaiskasvatus + perheohjaus*”, ”*småbarnspedagogik + familjearbete*” och ”*småbarnspedagogik + familjehandledning*”. Sökningarna gav resultat på 17, 11, 9 respektive 3 sidor. Följande städer och kommuner som presenteras

meddelar tydligt att de erbjuder familjearbete i direkt samarbete med dagvården, medan desto fler menar att man endast kan vägledas till familjearbetets tjänster via daghemmen.

Figur 3 Samarbete mellan daghem och familjearbete i Finland (Pixabay 2018)

Figur 4 Samarbetsformer i Finland

Joensuu har två familjearbetare till förfogande vilka ger handledning som sker på daghemmet eller på familjearbetarens kontor (Joensuu stad 2016). Kervo erbjuder familjearbete med träffar främst på daghemmet, men gör inte hembesök (Kervo stad 2013). Hämeenkyrö, Ikalis och Lempäälä har en familjearbetare till förfogande där träffar

även kan ske i hemmet (Hämeenkyrö kommun 2017, Ikalas stad 2018, Lempäälä kommun 2017). Kommuner som endast nämner att de erbjuder familjearbete i samband med dagvården är t.ex. Liperi och Nyslott (Liperi kommun 2016, Nyslott stad 2017). Harjavalta har en familjearbetare som är gemensam för rådgivningen och dagvården (Harjavalta stad 2018). I Kangasniemi ingår en familjearbetare i en tidig stödgrupp med bl.a. daghemmets föreståndare, specialbarntädgårdslärare, socialarbetare och psykolog (Kangasniemi kommun 2018). I Kempele cirkulerar en familjearbetare mellan kommunens daghemsenheter (Kempele kommun 2017). Även i Orimattila finns en cirkulerande familjearbetare som bl.a. vistas i barngrupperna och medverkar i uppgörandet av den individuella planen. Träffarna med familjen sker på daghemmet (Orimattila stad 2018). I Reso har varje daghemsenhet en utnämnd familjearbetare som är anträffbar på daghemmet och vid behov hemma hos familjerna (Reso stad 2011).

Den mest förekommande formen av samarbete som framkommer via kommunernas hemsidor verkar vara att det finns en eller flera familjearbetare till hela kommunens familjers förfogande endast enligt överenskommelse, d.v.s. inte direkt inom daghemmen. Familjerna erbjuds då handledning främst på daghemmet eller familjearbetarnas kontor. I vissa kommuner gör familjearbetarna även hembesök i samarbete med dagvården. Betydligt färre kommuner verkar erbjuda mer varaktigt familjearbete på daghemmen med familjearbetare på plats rent konkret. Skillnaderna kan alltså anses vara stora i olika delar av landet och en viss risk för sociala ojämlikheter finns. Kommunerna har olikheter som naturligtvis bör beaktas, men eftersom lagarna är de samma kunde det utvecklas ett enhetligt fungerande system för hela landet.

3 TIDIGARE FORSKNING OCH PROJEKT

I detta kapitel tar vi fram främst tidigare projekt, *Päivähoidon perhetyö*, *KIEKU* och *Varhaisen tuen hanke*, där man prövat på att ha familjearbetare inom dagvården (Huisko 2016, Kaukoluoto 2005, Mattila 2005). Även verksamhetsmodellen *Varhaiskasvatuksen perhetyö* konkretiserar hur ett möjligt samarbete kan fungera (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009). P.g.a. detta vill vi också lyfta fram betydelsen av daghemmet som ett viktigt stöd i barnens och familjernas vardag, vilket framkommer i *Tidiga insatser i förskolan* och *Nordens barn* (Nilsson & Wiedel 2015, Marklund & Simic 2012). På en mer

övergripande nivå har vi genom att ta med *KASTE*-projekten velat lyfta fram själva temat för vår studie, d.v.s. sektorövergripande arbete inom barn- och familjetjänster (Institutet för hälsa och välfärd 2013, Social- och hälsovårdsministeriet 2012). Eftersom den professionellas kompetens gällande barnens och familjernas behov är av värde har vi också använt oss av den finska forskningen *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families in Finnish Municipalities: The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills* som utgår från sektorövergripande samarbete (Kanste, Halme & Perälä 2016). Materialet har hittats via Julkari, Helka, ABI/INFORM GLOBAL, DIVA och Google.

Daghem, dagvård, förskola	Kindergarten, preschool, early childhood education, daycare, päiväkoti, päivähoito, varhaiskasvatus
Familjearbete, familjehandledning	Family social work, social work with families, perhetyö, perheohjaus
Samarbete, sektorövergripande samarbete, sektoröverskridande samarbete, mångprofessionellt arbete, multiprofessionellt arbete	Co-work, cooperation, collaboration, interprofessional, interdisciplinary, multiprofessional, multidisciplinary, yhteistyö, sektorien välinen yhteistyö, sektorirajat ylittävä yhteistyö, moniammatillinen, monialainen

Figur 5 Exempel på sökord

3.1 Sektorövergripande samarbete inom barn- och familjetjänster

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen – Lasten KASTE-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi är en finsk rapport som beskriver det av Institutet för hälsa och välfärd ledda nationella *KASTE*-projektet 1, åren 2008 - 2011. Syftet med projektet var att tjänsterna för barn, unga och familjer inom social- och hälsovården skulle reformeras och sammanföras genom ett mer sektorövergripande samarbete. En av grundprinciperna var att erbjuda service och stöd i målgruppens vardagsmiljöer, t.ex. i dagvården. Som resultat kunde konstateras att man skapat verksamhetsmodeller och

metoder som bättre klargjorde tjänstehelheterna, samt även ökat kunskapen om verksamhetsförändrande. Tjänster för barnfamiljer önskades koncentreras till familjecenter med ett mer vidtagat samarbete mellan olika professioner. Man insåg också att tjänster riktade till barn, unga och familjer är avgörande vid förebyggande av marginalisering. Man ansåg sig ha gjort framsteg i att göra målgruppen mer delaktig och identifiera problem i ett tidigare skede. Projektet beräknades ta åtminstone tio år i.o.m. att förändrande i verksamhetskulturer är en långvarig process. (Institutet för hälsa och välfärd 2013)

Några år senare genomfördes *KASTE*-projekt 2, åren 2012 - 2015. Rapporten *Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012-2015* beskriver de övergripande målen, emedan en slutrapport inte publicerats än. Gällande tjänsterna för barn, unga och familjer ville man fortsätta utvecklingen utgående från de verksamhetsmodeller och metoder som utvecklats tidigare. Man ville bl.a. satsa på mer sektorövergripande samarbete och avancera familjecenterverksamheten. (Social- och hälsovårdsministeriet 2012)

Bakgrunden till den finska forskningen *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families [...]* var att differentiering av barn- och familjetjänster kan ha konsekvenser i form av att en del barn och familjer blir utanför systemet. Således utgör detta utmaningar för de professionella att bemöta deras behov på ett brukarorienterat sätt. Forskningen hade som syfte att undersöka hur sektorövergripande samarbete inverkar på de professionellas kompetens inom barn- och familjetjänster inom hälso- och socialvårds- samt utbildningssektorn i finska kommuner. Som informanter fungerade anställda inom barn- och familjetjänster, bl.a. daghemspersonal. Som resultat togs fram att sektorövergripande arbete ökar de professionellas kunskap om barnens och familjernas behov. Det påvisades också att cirka hälften av informanterna ansåg att samarbetet fungerar bra, medan en del ändå såg tjänstehelheterna som bristfälliga och relationerna till samarbetsparterna som utmanande. (Kanste, Halme & Perälä 2016)

3.2 Dagvården som stöd i barns och familjers vardag

Tidiga insatser i förskolan är en rapport om ett utvecklingsarbete i Vara kommun i Sverige som förverkligades åren 2014 - 2015. Syftet med utvecklingsarbetet var att undersöka hur de tidiga insatserna togs emot, användes och vidareutvecklades inom kommunen. Projektet gick ut på att kommunen anställde sex personer till daghemmen, med befattningar som social- eller specialpedagog, för att arbeta med handledande och konsultativa uppgifter. Målen var att stöda barn och deras familjer, samt att utveckla nya stödverktyg så att barnen kunde uppnå pedagogiska mål och hitta ett tryggt socialt nätverk. Kommunens tanke var att tidiga insatser i dagvården är en socialt lönsam investering. Som informanter fungerade de nyanställda pedagogerna och daghemspersonalen. Som resultat togs fram att samarbetet mellan daghem, familj och övriga aktörer bör vara familjeinriktat. Tidiga insatser till barn som behöver stöd skall finnas i den ordinarie verksamheten, vilket tyder på ett inkluderande synsätt i.o.m. att resurserna finns där barnet är. Det framkom också att det kan uppkomma problem t.ex. i arbetsfördelningen bland professionella om alla inte känner till sin egen eller den andres uppgift. (Nilsson & Wiedel 2015)

Nordens barn är en rapport som beskriver projektet *Tidiga insatser för familjer* åren 2011-2012 i ett antal nordiska länder. Bakgrunden till projektet var Nordiska ministerrådets satsning på att tidigt främja förebyggande interventioner för familjer i risk för social marginalisering. Rapportens första del tar upp det fokus som berörde speciellt betydelsen av att i tid upptäcka barn i behov av stöd. Daghemsbarn blir i jämförelse med skolbarn mer sällan anmälda till sociala myndigheter. De får också mer sällan specialpedagogisk hjälp eller psykiatrisk behandling. Detta kan vara ett tecken på att daghemmen inte fullt ut använder sina unika möjligheter att upptäcka problem och sätta in stödjande insatser i ett tidigt skede. Daghemmen har ett nära samarbete med barnets föräldrar och fungerar som lågröskelverksamhet där barnet kan erbjudas olika sorters stöd. En annan utmaning som tas upp i projektet är att personalen på daghem ofta intar en ”vänta-och-se”-attityd. Eftersom barn utvecklas olika förväntar man sig att de växer ifrån sina problem. Detta stämmer med en del barn, medan andra skulle ha haft behov av en tidig intervention. (Marklund & Simic 2012)

3.3 Samarbetet mellan familjearbetet och dagvården

Varhaiskasvatuksen perhetyö är en finsk verksamhetsmodell utvecklad av Marja-Leena Huisko, Jaana Kemppainen och Tuula Pollari. Modellen beskriver det familjearbete som görs inom småbarnspedagogiken som en förebyggande lågtröskelverksamhet, vars mål är att stöda familjer i olika livssituationer. Som arbetsmetoder används diskussion, hembesök, föräldrakvällar, referensstödgrupper, nätverkssamarbete, handledning av personalen, konsultation och utbildning. Dagvårdens familjearbetare samarbetar med daghemspersonalen genom att t.ex. delta i verksamheten i barngruppen och medverka på föräldra- och personalmöten. Dagvårdens familjearbetare förutsätts vara utbildad och inneha en bred kunskap om barns fysiska, psykiska och sociala utveckling. Även kunskap om t.ex. familjedynamik eller problem relaterade till t.ex. missbruk och psykisk ohälsa ger familjearbetaren verktyg för att kunna stöda familjen på rätt sätt, samt vid behov handleda vidare till andra tjänster. Familjearbetaren bör ha tillräckliga kunskaper om funktionella metoder och grupphandledning. (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009)

Verksamhetsmodellen grundar sig delvis på Marja-Leena Huiskos högre YH-avhandling *Päivähoidon perhetyön kehittäminen Kuokkalan alueella*. Avhandlingen tar avstamp från projektet *Päivähoidon perhetyö* som förverkligades i Jyväskylä åren 2003 - 2004. Huisko, som är familjearbetare, fungerade inom ett daghem både i arbete med familjerna, som stöd för personalen och som ledare av olika smågrupper. Hon intervjuade såväl föräldrar som personal och resultatet var väldigt positivt. Enligt flera föräldrar fick de stöd i vardagliga frågor samt nya perspektiv gällande fostran och föräldraskapet. Alla visste dock inte vem familjearbetaren var och hur stort stöd hon erbjöd. Daghemmets föreståndare rekommenderar arbetssättet och menar att familjearbete inom daghemmet är förmånligt, eftersom det inte behövs ett skilt kontor. Familjearbetet fungerar i en för barnet och föräldrarna bekant miljö, vilket bidrar till att de inte känner sig som ett fall i en pärm utan ärendet behandlas inom den normala servicen. Familjearbetet är ett snabbt, lätt och billigt sätt att stöda barnfamiljerna, samt möjliggör utvecklingen av nya arbetsformer inom dagvården. (Huisko 2006)

KIEKU- perhetyön kokeilu päiväkotia Siilitiellä ja leikkipuisto Hillerissä 2001-2004 är en finsk rapport som beskriver *KIEKU*-projektet åren 2001 -2004, vars syfte var att förbättra småbarns växande- och utvecklingsmiljö i dagvården och kring hemmen genom att anställa en familjearbetare till ett daghem och en lekpark i Helsingfors. Man ville sammanföra småbarnspedagogiken och det sociala arbetet på ett nytt sätt för att göra arbetet mer brukarorienterat genom att fungera mer enhetligt. Centralt för att projektet lyckades var att arbetssamfundet förband sig till att vara med och utveckla nya samarbetsmodeller rent praktiskt. Även samarbete med t.ex. barnskyddet, familjerådgivningen och mentalvården var viktigt. Som resultat togs fram att man med hjälp av familjearbetarens snabba lågröskelstöd kunde ge tidigt stöd och bryta problemmönster bland familjerna. En mer mångdimensionell växelverkan uppkom, vilket gav de professionella en större kunskap om bl.a. barnens hemmiljö, familjernas situationer och hurdan stöd som kunde ses som relevant för att främja främst barnens välbefinnande. Föräldrarna upplevde att de fick stöd i föräldraskapet, samt att familjearbetaren var pålitlig och tillgänglig. (Kaukoluoto 2005)

I den finska rapporten *Perhetyö Itä-Pasilan, Jakomäen, Myllypuron ja Kallahden varhaisen tuen hankkeessa* beskrivs förverkligandet av projektet *Varhaisen tuen hanke* åren 2001 - 2004 i bl.a. Östra Böle i Helsingfors. Syftet gällande projektet i Östra Böle var att förhindra uppkomsten av sociala problem och behovet av barnskyddsarbete genom att satsa på tidigt stöd. Man ville utveckla metoderna inom bastjänsterna genom att satsa på familjearbete inom dagvården. Familjearbetaren deltog t.ex. i utvecklingssamtal, personalmöten, möten med samarbetspartners, samt i vardagliga aktiviteter med barnen. Som resultat togs fram bl.a. att familjerna själva tog mer kontakt med familjearbetaren, eftersom hen blivit bekant via dagvården. Personalen upplevde att de fått större insikt om familjernas livssituationer och möjliga stödalternativ. De ansåg också att man med hjälp av familjearbetaren lättare fick tag på familjer med problem och att hen hade mer tid att sätta sig in i familjernas situation. Familjerna upplevde bl.a. att de fick stöd och handledning, och nya perspektiv på problemen. Dock hade dagvårdspersonalen i början vaga uppfattningar om familjearbetarens roll, samt att det tog cirka ett år för familjearbetaren att etablera sig ordentligt i sina uppgifter. (Mattila 2005)

Även på andra håll har liknande projekt utförts. I Tavastehus förverkligades åren 2003 - 2005 projektet *KIMPPA – perhetyö päiväkodissa* och i Uleåborg åren 2002 - 2004 *Perhetyön mahdollisuudet päivähoidossa*. (Antikainen 2006, Hiitola-Moilanen 2005)

Sammanfattning

Att undersöka möjligheterna för ett ökat samarbete mellan familjearbetet och dagvården, d.v.s. selektivt och universellt förebyggande arbete, är som den tidigare forskningen påvisar ingen ny sak. Dessutom har både *KIEKU* och *Varhaisen tuen hanke* utförts redan i början av 2000-talet, vilket berättar om att behovet märkts redan för omkring 15 år sedan. Dagvården kan ses som en betydelsefull plats i vardagen för flera barn och familjer, samt i enlighet med *Tidiga insatser i förskolan* och *Nordens barn* som en potentiell omgivning för tidigt stöd. *KASTE*-projekten och det nuvarande *LAPE*-projektet talar om att ett större sektorövergripande samarbete mellan barn- och familjetjänsterna överlag bör utvecklas.

Man kan således konstatera att fungerande samsarbetsmodeller efterlyses. Klara arbetsroller är av stor betydelse i syfte att skapa hållbara relationer. En verksamhetsförändring kräver dock tid och kunskap för att inrätta sig. Den tidigare forskningen stöder oss i förverkligandet av vår studie, samt påvisar att det är ett relevant ämne.

Sektorövergripande arbete ökar således den professionellas kunskap om klienternas behov (Kanste, Halme & Perälä 2016). Det är av betydelse att olika tjänster finns tillgängliga i barnen och familjernas närmiljö, t.ex. i dagvården (Institutionen för hälsa och välfärd 2013). Speciellt dagvården är central gällande tidigt stöd och bör utnyttja sina möjligheter att sätta in stödjande åtgärder (Marklund & Simic (red.) 2012). Dagvårdens samarbete med familjen och andra aktörer skall vara familjeinriktat, d.v.s. utgå från deras behov som brukare (Nilsson & Wiedel 2014). Att involvera familjearbetet i dagvården har påvisat att familjernas specifika situationer blir mer bekant för de professionella (Kaukoluoto 2005). Familjearbete gör det lättare att nå familjer där problem förekommer. Familjearbetaren har även mer tid att ge stöd och handledning (Mattila 2005). Viktigt är dock att föräldrarna vet vem familjearbetaren är och hurdan stöd hen erbjuder.

Familjearbete inom dagvården möjliggör även utvecklingen av nya arbetsformer (Huisko 2006).

4 TEORETISK REFERENSRAM

Som nämnt önskar vi utveckla ett mer sektorövergripande samarbete inom det förebyggande arbetet gällande dagvården och familjearbetet, vilket innebär en större samverkan mellan de universella och selektiva tjänsterna. Kari Killéns teori konkretiserar möjligheterna för selektivt förebyggande arbete att involveras mer i de universellt förebyggande tjänsterna. I vår studie beskriver teorin hur familjearbetet kunde fungera mer i samband med dagvården. Urie Bronfenbrenners ekologiska teori redogör för samspelet mellan de olika nivåerna i det ekologiska systemet, samt dess inverkan på individen. Såväl dagvården, familjearbetet, som barnet med familj kan kopplas till någon av dessa nivåer. Med hjälp av organisationsteori kan en större förståelse för hur organisationer fungerar och den professionellas plats inom dem skapas. I detta sammanhang fås en bättre uppfattning om hur samarbetsprocessen mellan familjearbetet och dagvården kunde te sig. För att få en socialpedagogisk vinkling börjar vi med att redogöra för marginalisering och social exklusion. Dessa begrepp beskriver enligt oss vikten av ett effektivt förebyggande arbete för att med tanke på brukaren kunna möjliggöra tidigt stöd och ingripande.

Vi har valt att skapa av en helhet av dessa teorier, eftersom vi anser dem alla vara relevanta för vår studie. Vi tänker också att det förutom att redogöra för ett möjligt samarbete mellan de professionella även är viktigt att synliggöra hur brukaren, i detta fall barnen och familjerna, platsar i helheten. Dessutom tänker vi att man alltid bör betrakta brukaren som en jämbördig samarbetspartner. Man kunde således säga att vi valt att närma oss den teoretiska biten ur både ett samhälls- och ett individperspektiv.

4.1 Förebyggande av marginalisering och social exklusion

En målsättning med denna studie är att undersöka möjligheterna för att i ett tidigt skede minska riskerna för marginalisering. Enligt Madsen (2006 s. 65) strävar socialpedagogiken efter att verka inom de områden där speciellt barn och familjer lever

sina vardagsliv, samt att utveckla band mellan människor och olika samhälleliga institutioner som t.ex. daghem och skolor. Socialpedagogisk verksamhet, vilket daghemsverksamhet är, försöker således förebygga sociala problem i människans vardagsmiljö. (Madsen 2006 s. 65) Ett av målen med daghemsverksamhet är m.a.o. att förebygga marginalisering genom att bygga upp människornas, i vår studie familjernas och i synnerhet barnens, personliga och sociala kapacitet. Enligt Madsen kräver detta att den professionella innehar relevant kunskap om arbetet i sig, har fungerande metoder och är medveten om sina egna värderingar som stöder hen i arbetet. (Madsen 2006 s. 66).

Madsen (2006 s. 138. 141) beskriver marginalisering som en förändring av villkoren för socialt deltagande, t.ex. att individen inte klarar av att delta i vissa av samhällets områden. Det kan också handla om att befinna sig i en position mellan att vara inkluderad och utstött, vilket kan resultera i utsatthet med begränsad kontroll över den egna livssituationen (Madsen 2006 s. 142). Madsen beskriver exklusion som en aktiv eller passiv handling där man blir ställd eller lämnad utanför gemenskapen, medan inklusion motsättningsvis betyder att man räknas med i gemenskapen (Madsen 2006 s. 172-173). Socialpedagogiken har i uppgift att skapa gemenskaper med social mångfald som möjliggör ett deltagande där man med hjälp av lärande tillsammans utvecklar sociala, och personliga, kompetenser (Madsen 2006 s. 178-179). Det socialpedagogiska verksamhetsfältet utgörs således av att integrera individer eller grupper, men även att uppehålla samhällets stabilitet (Madsen 2006 s. 66).

Tanken är enligt Eriksson & Markström (2000 s. 209-212) att samhället skall vara sådant att människan vill integreras i det för att det inte skall uppstå marginaliserade, avvikande grupper. Det finns problem i samhället som i sig skapar problem för individen, men samhället kan dock inte lösa dessa problem själv utan människorna måste göra det. Socialpedagogiken fungerar här som en igångsättare som öppnar människans ögon för hens egna resurser som stöder hen i förändringsarbetet. Verksamheten i t.ex. daghemmen handlar om att hitta människors, i detta fall barns, egna resurser och ge dem möjlighet att utveckla sig själva. (Eriksson & Markström 2000 s. 209-212) Madsen (2006 s. 179) anser att den sociala inklusionen skall ske där barnet är, alltså i familjen, daghemmet eller skolan, samt att resurserna skall komma till barnet, inte tvärtom.

Cederlund & Berglund (2014 s. 89-90) talar om socialpedagogiken som ett förändringsarbete som skall fungera som stöd för en individ genom att hitta de möjligheter hen behöver för att kunna uppnå delaktighet i samhällets olika gemenskaper. I socialpedagogiskt arbete skall individen, eller familjen i vårt fall, få vara med och påverka sin situation och utveckling i samspel med den professionella. Många gånger handlar det om en vilja att förändra sin livssituation antingen av egen önskan eller samhälleliga krav. (Cederlund & Berglund 2014 s. 89-90) Den professionella bör så att säga följa klienten på färden att hitta sin egen väg via upptäckter, inte via bevis, vilket kan minska klientens egna förutsättningar (Cederlund & Berglund 2014 s. 89, 55). Cederlund & Berglund anser att ett pedagogiskt socialt arbete handlar om att göra lärandet begripligt och meningsfullt för den man lär, samt koppla dessa till människors olika utgångspunkter i livet (Cederlund & Berglund 2014 s. 90). Önskvärt är att den professionella kan tänka utgående från de resurser som finns inom varje individ och kan skapa ett klimat som lyfter fram var och ens positiva möjligheter (Cederlund & Berglund 2014 90-91). För att få till stånd förändring och utveckling lönar det sig att utnyttja människors egen vilja och naturliga vardagssituationer (Cederlund & Berglund 2014 s. 55).

4.2 Selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster

Vi människor vill tro på en möjlighet att kunna förebygga problem före de uppstår. Med förebyggande arbete menas att kunna förebygga t.ex. att relationen mellan barnet och dennes omsorgspersoner blir osund eller att barnet utvecklar störningar. Man brukar skilja mellan universellt, selektivt och indikerat förebyggande arbete. (Killén 2000 s. 21-22)

Universellt förebyggande arbete riktar sig till hela befolkningsgrupper och har som mål är att ge hälsofrämjande insatser. Till dessa räknas bl.a. mödra- och barnrådgivning, dagvård, grundläggande utbildning, elevvård och familjerådgivning. Selektivt förebyggande arbete riktar sig till grupper som har särskilt hög risk att utveckla problem. Målet är att tidigt identifiera riskfaktorer och förhindra att problem vidareutvecklas. Indikerat förebyggande arbete riktar sig till personer som redan har utvecklat ett riskbeteende eller befinner sig i en riskmiljö. Målet är att förhindra allvarliga konsekvenser och att mildra problem som redan finns. (Killén 2009 s. 22-27) En utmaning inom förebyggande arbete kan bl.a. vara att man så att säga blir blind för det egentliga

behovet av stöd och satsar alltför länge på universellt eller selektivt förebyggande åtgärder trots att situationen egentligen kräver indikerade insatser (Killén 2009 s. 248).

Kari Killén (2009 s. 180-181, 184) redogör för selektivt förebyggande arbete med barn och föräldrar inom universella tjänster. Bl.a. på daghem och skolor finns familjer med behov som kräver mer stöd än det mest förekommande förebyggande arbetet, d.v.s. det universella. Behovet av selektivt förebyggande arbete påvisas ofta inom de universella tjänsterna, t.ex. genom att föräldrarna är otillgängliga eller att barnet är otröstligt. Utmaningar vid selektivt förebyggande arbete är att kunna identifiera de särskilda behov som barnen och föräldrarna har, samt att motivera dem till att samarbeta. Killén menar att det förebyggande arbetet ska komma in med tillräckliga åtgärder i ett tidigt skede istället för att situationen utvidgas och familjen blir klient hos socialmyndigheterna. Socialtjänsten skall inte behöva vara den första instans man tar sig till om en oro om att familjen befinner sig i riskzonen uppstår. Att hjälpa en familj är betydligt svårare ifall de redan befinner sig rollen som klient, eftersom föräldrarna kan uppleva sig stämplade som misslyckade omsorgsgivare. Pedagogiska svårigheter kan mycket väl vara förorsakade av psykosociala problem som t.ex. föräldrars och barns agerande och relationer. (Killén 2009 s. 180-181, 184)

Figur 6 Selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster

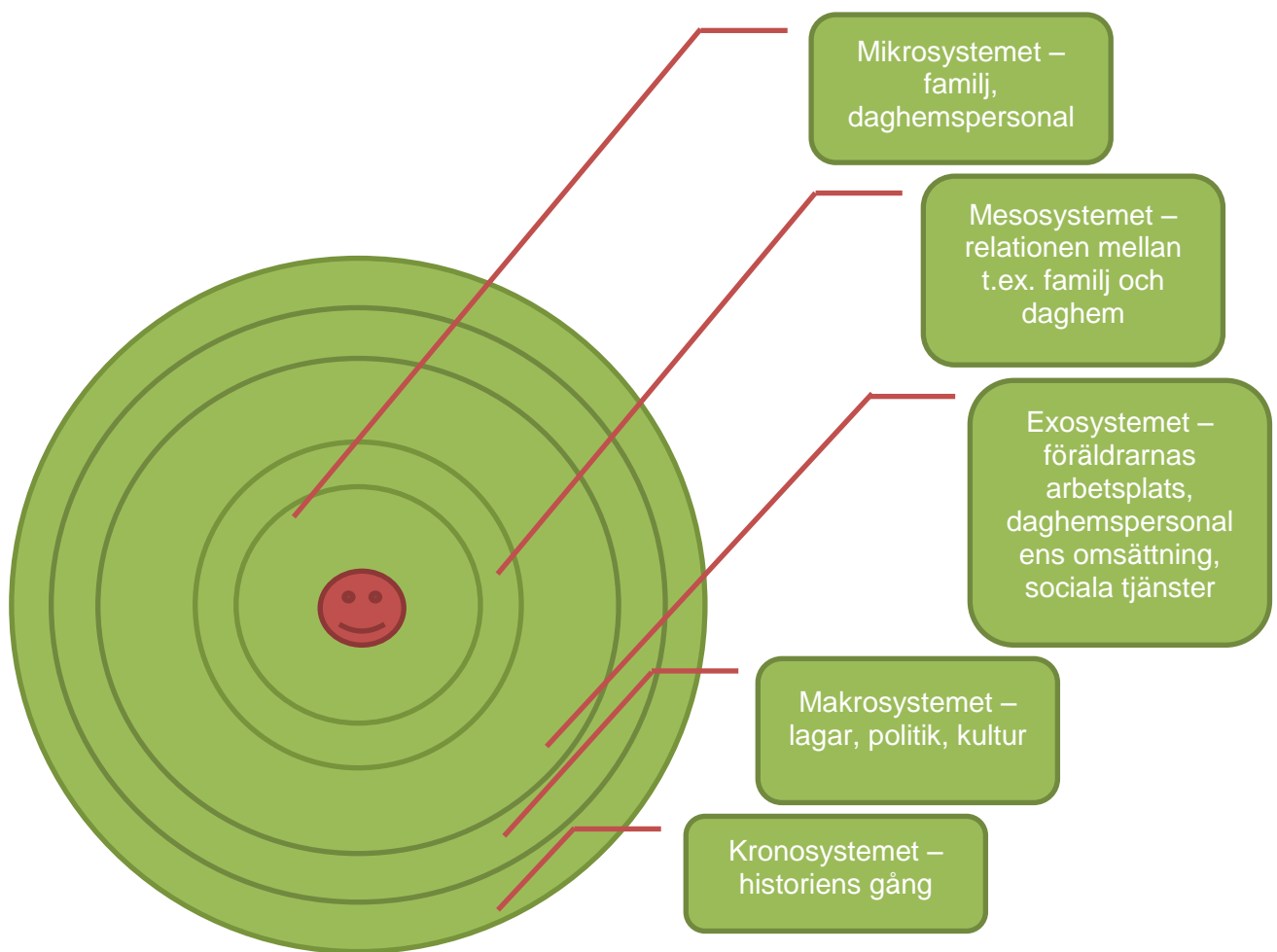
Det universella och selektiva förebyggandet följer långt samma spår, men de största skillnadigheterna ligger i att det selektiva förebyggandet oftast är mer tids- och resurskrävande. Inom det selektiva förebyggandet bör en individuell bedömning av familjens situation göras för att kunna erbjuda rätt sorts stöd i enlighet med behoven, medan allmänna förfaringssätt är mer förekommande inom de universella tjänsterna. Således är det sektorövergripande samarbetet, d.v.s. ett nära samarbete med andra instanser, inom det selektiva förebyggandet nödvändigt. (Killén 2009 s. 180-181, 187) Enligt Killén (2009 s. 182-185) kan övergången mellan det universella och det selektiva

förebyggande arbetet känns utmanande för den professionella i.o.m. att förhållandet till föräldrarna kan förändras. Relationen mellan den professionella och familjerna har en större betydelse inom det selektiva förebyggandet, samt kan vara t.ex. emotionellt utmanande. Föräldrarna kan t.ex. verka passiva eller fientliga p.g.a. sin aktuella livssituation, vilket kräver kompetens hos den professionella att möta familjen under de rådande omständigheterna. Familjens motivation till det selektiva förebyggandet förutsätter att relationen till den professionella är stark alltsedan det universella förebyggandet. (Killén 2009 s. 182-185)

4.3 Bronfenbrenners ekologiska teori

I dagens samhälle tänker vi att varje individ är en del av en större helhet. Vi är under hela livet på sätt eller annat medlemmar i olika samhällsgrupper som alla påverkar oss i någon grad. Den första gruppen vi hör till är familjen som fått en annan funktion än förr, detta på grund av att kärnfamiljen idag ofta är liten och mer isolerad från sin omgivning. Således har föräldrarnas betydelse för barnets utveckling blivit större. (Hwang & Nilsson 1995 s. 51-52)

Urie Bronfenbrenner (Hwang & Nilsson 1995 s. 51-52, Tjersland m.fl. 2011 s. 91-92, Wardle 2009 s. 119) var intresserad av samspelet mellan de olika grupperna och systemen som påverkar individen. Han utformade en ekologisk utvecklingsmodell, i vilken olika nivåer, mikro-, meso-, exo-, makro- och kronosystemet, samspelar med varandra i en ömsesidig process. Mikrosystemet handlar om individen själv och de personer som just då står denne nära, t.ex. familjen, samt relationerna till dessa. Mesosystemet består av förbindelserna mellan de som ingår i mikrosystemet, t.ex. mellan familjen och daghemmet. Exosystemet är en miljö som individen inte själv direkt kan påverka, men som i sin tur har en inverkan på dennes liv, t.ex. föräldrarnas arbetsplats, daghemmets personalsituation eller utbudet på sociala tjänster. Makrosystemet handlar om den samhällseliga miljön med sina lagar, politik, resursfördelningar och allmänna kulturella faktorer. Kronosystemet bildar en slags tidsaxel där historiens gång och nuläget inverkar på både det ekologiska systemet och individen. (Hwang & Nilsson 1995 s. 51-52, Tjersland m.fl. 2011 s. 91-92, Wardle 2009 s. 119)

Figur 7 Bronfenbrenners ekologiska modell (Wardle 2009 s. 116)

Bronfenbrenners ekologiska teori korrelerar med det postmoderna synsättet att betrakta både dagvård och grundskoleutbildning. De mest fungerande helheterna innefattar både hemmet och närmiljön. Man kan säga att Bronfenbrenner utmanar oss att granska våra samhällseliga strukturer så att de stöder både barnet och föräldrarna. I individens mikrosystem är de olika fostringskulturerna som barnet ingår i, samt relationen mellan barnet och de olika fostringspersonerna centrala, t.ex. föräldrarna och daghemspersonalen. I.o.m. att många barn tillbringar mycket tid på daghemmet påverkas t.ex. deras möjligheter till samvaro med sina föräldrar. I mesosystemet möts de olika fostringskulturerna och inom det finska dagvårdssystemet strävar man efter konsekvent samarbete mellan dem. Relationen mellan dagvården och föräldrarna är således av vikt i

syfte att förebygga risker som olikheter i mikrosystemet kan medföra barnet. (Wardle 2009 s. 115, 120, Puroila & Karila 2001 s. 222, 218)

I exosystemet är de resurser och det stöd som indirekt påverkar fostran, både i positiv och negativ bemärkelse, centrala. Inverkan sker således i mikrosystemet, men denna koppling som kunde bidra till nya hjälpmedel i fostran kan anses ha uppmärksamats för lite. (Puroila & Karila 2001 s. 223-224) Kunde man således tänka sig att ett sektorövergripande samarbete mellan exosystemet och mikrosystemet kunde ha en positiv inverkan? Makrosystemets roll i fostran handlar t.ex. om allmänna övergripande värden som jämlikhet och mångfald. I Finland råder även olika kulturer och underkulturer som ger upphov till olika ekologiska utvecklingsstigar gällande socialisationen av barnet. Kronosystemets inverkan på fostran handlar om samhällets utveckling under en längre tid, bl.a. kvinnors större medverkan i arbetslivet och familjestrukturers förändring t.ex. i.o.m. fler skilsmässor. (Puroila & Karila 2001 s. 224-225, Wardle 2009 s. 121-122)

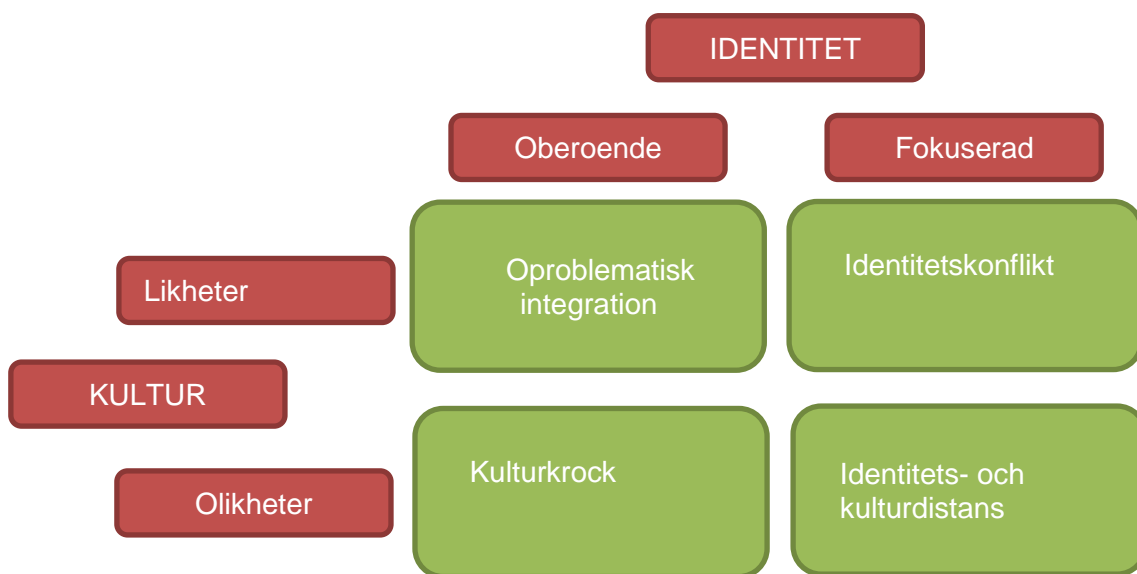
4.4 Organisationskultur och -identitet i en mångprofessionell verksamhetskultur

Begreppet organisationskultur kännetecknar den s.k. kultur som utmärker en organisation och kan bidra till en större förståelse för sociala fenomen inom den. Enligt Gert Hofstede m.fl. (Alvesson 2007 s. 202-203) kan kulturen i en organisation definieras som en social konstruktion som bärs upp av ett kollektiv. Organisationskulturen är trögrörlig och svår att förändra i.o.m. att människor tenderar att hålla fast vid sina värderingar. (Alvesson 2007 s. 202-203) Offentliga organisationer har specificerade arbetsområden, vilket innebär att kulturella förhållanden ofta är gemensamma för en viss sektor. Inom dessa organisationer är s.k. yrkesgruppskulturer dominerande. Professionella inom t.ex. social- och hälsovårdsbranschen kan anses tillhöra den människonära yrkeskulturen. Yrkeskulturen har en starkare koppling till värderingar än inom organisationskulturen. (Alvesson 2007 s. 210, Hofstede m.fl. 2011 s. 452-453)

I nära relation till organisationskulturen står den professionellas organisationsidentitet. Det handlar om en social identitet som skapas utgående från i vilken grad den anställda identifierar sig med organisationen. Vid samarbete mellan organisationer, t.ex.

sektorövergripande samarbete, kan ett alltför hängivet värnande av den upplevda identiteten trots likheter i kulturerna leda till konflikter. I.o.m. detta förstärks ”vi och de”-föreställningar och betoningen av den egna särarten, samt även möjliga känslor av hot och misstänksamhet. I värsta fall kan en bestående distans uppstå om stort fokus läggs på den upplevda identiteten och avvikelser i kulturerna. Är de professionella från respektive kulturer måna om sin identitet kan distansen bli ännu större än om den ena kulturen förhåller sig neutralt. En oberoende identitet i förhållande till en avvikande kultur kan leda till en krock. Då kan förvirring uppstå, men förhoppningsvis kan lärande bidra till att kulturerna möts. Ifall identiteten är oberoende och de kulturella likheterna även är befintliga kan en integration av kulturerna ske utan vidare problematik. Trots att detta är den optimala varianten kan ett integrationsförlopp ändå inte förutses med absolut noggrannhet utifrån kultur- och identitetsfaktorer. (Alvesson 2007 s. 220, 222-223)

Figur 8 Samarbete mellan organisationer (Alvesson 2011 s. 222)

Hofstede m.fl. (Hofstede m.fl. 2011 s. 460) menar att professionella som individuellt flyttas till en annan kultur tenderar att anpassa sig bättre än en större grupp. Ifall den gamla kulturen har oönskvärda drag kan nya arbetsuppgifter och en ny miljö bidra till att de reduceras (Hofstede m.fl. 2011 s. 460). En nybildad arbetsgrupp som befinner sig i en s.k. introduktionsfas längtar ofta efter trygghetsingivande struktur. Man funderar på vad man själv som professionell kan bidra med respektive vad de andra har att ge. I ett senare skede bildas en slags gruppidentitet, i bästa fall en vi-känsla, som bidrar till en öppnare

kommunikation. I en fungerande arbetsgrupp är målen och arbetsuppgifterna tydliga och man strävar efter att fatta beslut i samförstånd. (Wolvén 2000 s. 182-183, 147-148) Arbetsfördelningen görs utifrån de professionellas olika kompetenser. Inställningen till att vilja dela grundläggande värderingar och att skapa relationer och nätverk är av betydelse. I.o.m. att resurserna används effektivt i förhållande till målen ökar arbetsgruppens produktivitet och även kvalitet. (Hwang & Nilsson 2014 s. 69, 77-78)

Även i utvecklandet av en mångprofessionell verksamhetskultur bör de professionella ha en gemensam tolkning av verksamheten och förbinda sig till att fullfölja sina åtaganden. Att göra mångprofessionellt kunnande till en del av verksamheten kräver ofta en förändring i den rådande organisationskulturen. Utvecklandet av en mångprofessionell verksamhetskultur kan ses som en lärandeprocess de professionella emellan. Inom t.ex. daghemmen har verksamheten länge följt en hierarkisk struktur där de professionellas olika kompetenser delvis förbisetts, vilket lett till att professionella med olika kompetenser har samma uppgifter. I.o.m. förändringar i även dagvårdens vardag har en utveckling av speciellt arbetsfördelningen varit tidsenlig där de professionellas individuella styrkor beaktas mer. Inom en mångprofessionell dagvård bör de professionella ha olika fokus utgående från kompetens. Ett lyckat samarbete bidrar i bästa fall till att både verksamheten och den enskilda professionella utvecklas, m.a.o. kunde daghemmet bli en bättre uppväxtmiljö för barnet och dess familj. (Karila & Nummenmaa 2001 s. 4, 82, 88)

Sammanfattning

Socialpedagogisk verksamhet som t.ex. dagvården skall förebygga sociala problem i människornas vardagsmiljö och på så sätt risken för marginalisering och även exklusion. Marginalisering innebär utsatthet, medan exklusion betyder utestängning från en gemenskap. Resurserna skall komma till individen, och hen skall få möjlighet att påverka förändringsarbetet. Det socialpedagogiska arbetet skall utgå från klientens livssituation för att kännas begripligt och meningsfullt.

Behovet av selektivt förebyggande arbete påvisas ofta inom de universellt förebyggande tjänsterna såsom dagvården. Det förebyggande arbetet bör påbörjas i ett tidigt skede för att undvika förstorade problem och ett eventuellt behov av barnskyddsarbete. För att

kunna möta klienternas behov behövs ett mer sektorövergripande samarbete. Inom det selektivt förebyggande arbetet är relationen till klienten viktig, vilken även fungerar som motivationsfaktor för förändringsarbetet.

Den ekologiska utvecklingsmodellen består av olika nivåer som står i växelverkan med varandra. I mikrosystemet är individen och dess relationer med andra människor i fokus, t.ex. barnet och dess föräldrar. I mesosystemet är relationerna mellan personerna i individens mikrosystem centrala, t.ex. föräldrarna och dagvårdspersonalen. Exosystemet har en indirekt verkan på individen, t.ex. resurser som daghemmets personalsituation. Makrosystemet handlar t.ex. om lagar, politik, resursfördelningar, kultur och allmänna värderingar. Kronosystemet handlar om tidens gång och inverkan på förändringar i samhället som t.ex. familjestrukturer.

Kulturen inom en organisation är en social konstruktion och många gånger trögrörlig i.o.m. de professionellas ofta starka värderingar. För att en mångprofessionell verksamhetskultur skall skapas krävs dock ofta en kulturförändring. Graden av hur de professionella identifierar sig med organisationen kan komma att påverka t.ex. ett sektorövergripande samarbete. ”Vi-och-de”-föreställningar kan leda till distansering mellan parterna. Kulturella likheter kan bidra till en oproblematisk sammanföring, men trots olikheter kan ett öppet sinne för lärande ändå möjliggöra samma resultat. Tydliga mål och arbetsuppgifter och arbetsfördelning utifrån kompetens, samt fri kommunikation är av betydelse i en samarbetsrelation.

5 METOD

För att ta reda på hur en utveckling av samarbetet mellan familjcentrets familjearbete och dagvården kunde se ut valdes en kvalitativ forskningsmetod med fokusgruppintervju som datainsamlingsmetod. Vi valde ett kvalitativt angreppssätt p.g.a att vi ansåg oss få ut mer information än genom att använda en kvantitativ metod. Vi önskade att fokusgruppen skulle få reflektera tillsammans och formulera sig fritt, vilket en kvantitativ metod inte skulle ha get utrymme för. Tidigare hade en vinjettstudie med fokusgruppintervju övervägts, men p.g.a. utmaningar med att konstruera en tillräckligt autentisk vinjett slopades metoden. Som analysmetod fungerar innehållsanalys. I detta kapitel presenteras

även urval och datainsamling, samt etiska överväganden. Intervjun utfördes den 15 mars 2018 i familjecentrets nya utrymmen i Raseborg. Allt som allt tog intervjun cirka en timme och fyrtio minuter. I Raseborg finns 15 daghem och av dem deltog representanter från fyra enheter. Inom familjearbetet i Raseborg arbetar sju stycken professionella och två av dem deltog i intervjun.

5.1 Kvalitativ fokusgruppintervju som datainsamlingsmetod

I detta underkapitel beskrivs valet av en kvalitativ fokusgruppintervju som datainsamlingsmetod. Fokusgruppintervjuer lämpar sig väl som datainsamlingsmetod när man vill undersöka ett nytt område i.o.m. att samspelet mellan informanterna kan leda till mer spontana och känsloladdade uttalanden om ämnet i fråga. Denna typ av metod ger även möjlighet att gå på djupet inom ett ämne, vilket ger den en kvalitativ inriktning. (Wibeck 2017 s. 170-171) Meningen med en fokusgruppintervju är att informanterna skall få möjlighet att i en behaglig anda ge uttryck för sina tankar och åsikter, d.v.s. inte att de skall komma till samförstånd eller hitta lösningar. (Kvale & Brinkman 2014 s. 191). Vi motiverar valet av fokusgruppintervju som datainsamlingsmetod, eftersom det är ett ypperligt tillfälle för informanterna att samlas och diskutera i syfte att få insikt i varandras synsätt. En fördel med att använda sig av fokusgruppintervju som datainsamlingsmetod är att forskaren får höra flera åsikter utifrån informanternas olika upplevelser och erfarenheter. Informanterna kan även komma att diskutera frågor gällande ämnet som forskaren inte ansett som centrala eller kunnat förutse. Detta berättar om vad de anser som viktigt, vilket en kvantitativ metod i form av t.ex. en enkät kunde ha mindre förutsättningar att ta fram. (Wibeck 2017 s. 171) Det är med andra ord helt möjligt att vi som forskare inte har haft samma angreppssätt på ämnet som informanterna i fråga. Gällande fokusgruppintervjuer och kvalitativa studier i allmänhet är det inte möjligt att göra allmänna generaliseringar i.o.m. att materialet är begränsat. (Wibeck 2017 s. 185)

5.2 Urval och datainsamlingsprocess

I detta underkapitel går vi mer in på själva genomförandet av datainsamlingen, men börjar med att beskriva urval av informanter. En fokusgrupp består oftast av sex till tio informanter (Kvale & Brinkman s. 191). I denna studie deltog enligt vår önskan två

informanter från familjecentret och sex från daghemmen. En mindre grupp kan motiveras med att alla informanter har en viktig roll, medan ett stort antal informanter kan leda till att vissa tar över diskussionen. För att alla skall ha möjlighet att bli hörda och verkligen våga delta är det skäl att fundera över urvalet. Förutom gruppstorleken bör även hierarkiska beroendeförhållanden undvikas, t.ex. chef och underlydande. (Wibeck 2017 s. 176) I denna studie deltog således inte personer i chefsposition. I.o.m. de olika professionerna var det frågan om ett heterogent urval, vilket är ändamålsenligt om man t.ex. önskar stimulera kunskapsutbyte och initiera nätverk (Wibeck 2017 s. 177). I.o.m. att familjecentret och daghemmen själva valde ut sina informanter låg urvalet så att säga inte i våra händer. Gällande daghemmens informanter ombads vi av chefen för småbarnspedagogik i Raseborg att kontakta en specifik daghemsföreståndare som i sin tur förde informationen vidare.

I en semistrukturerad fokusgruppintervju har moderatorn i uppgift att introducera ämnet och ange ramarna för diskussionen, men håller sig mestadels i bakgrunden (Wibeck 2017 s. 177). Vi började med att presentera oss själva och vår studie i korthet. Därefter förklarade vi att en av oss fokuserar mer på att leda diskussionen, medan den andra även för anteckningar. Intervjun styrs av i förväg skapade frågor, men en viss ordningsföljd är inte nödvändig (Merriam 1994 s. 88). Som stöd för ett intervjutillfälle bör en intervjuguide (bilaga 1) utformas som ger en helhetsbild av innehållet och försäkrar att frågorna är kopplade till teoretiska utgångspunkter (Lanz 2013 s. 70). Vår intervjuguide är konstruerad enligt våra forskningsfrågor som följs av mer specifika frågor. Dessutom innehåller den s.k. utdrag från vår studie, vilka fungerade som inspirerande material för en del av diskussionen. I och med att vi hade utmaningar med att skapa autentiska vinjetter anser vi att dessa exempel på samarbete från andra kommuner beskriver bättre det vi önskade påvisa. Intervjuguiden har inte testats genom en pilotintervju, men kändes trots det logisk under tillfället.

Moderatorn kan ställa avvikande frågor för att leda in samtalet till ämnet, om samtalet avstannar eller om en fråga annars inte kommer upp. Informanterna kan även bilda egna relevanta frågor som forskaren möjligen inte kunnat förutse, vilket oftast ger studien ett mervärde. (Wibeck 2017 s. 174, 178) I början av intervjun hade diskussionen en mer passiv struktur och den ledande moderators roll måste således vara mer styrande. Senare

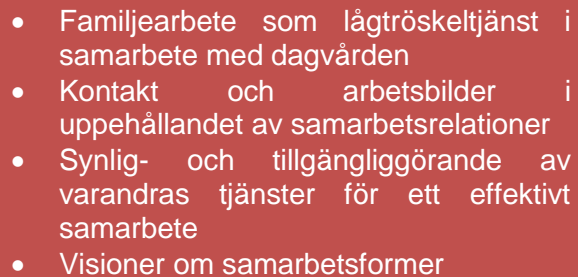
steg informanternas aktivitet i.o.m. att de verkade mer engagerade och även ställde varandra frågor, vilket bidrog till att vi kunde följa interaktionen dem emellan. I syfte att skapa en så lättsam anda som möjligt funderade vi mycket på vårt eget agerande och möjliga påverkan som moderatorer. Enligt oss tillät den semistrukturerade formen oss att delta i diskussionen genom att komma med perspektivskapande frågeställningar. Vi anser att informanterna haft möjlighet att göra egna uttalanden, men detta är naturligtvis utmanande att ställa sig helt opartiskt till.

5.3 Innehållsanalys

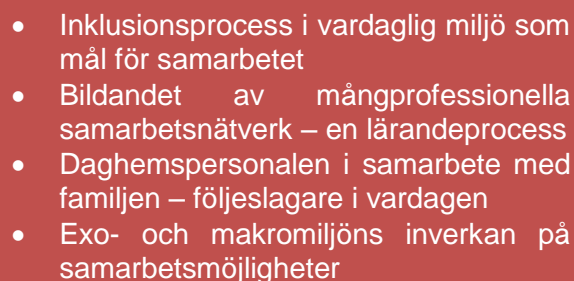
Med fokusgruppintervju som metod kan intervjuarens kontroll över situationen minska, vilket kan bidra till utmaningar i att analysera det insamlade materialet (Kvale & Brinkman 2014 s. 192). Utgående från insamlad data kan det ändå analyseras bl.a. hur informanterna tillsammans bildar mening till ämnet (Wibeck 2017 s.171). För en grundligare analys och redovisning av informanternas svar har vi använt oss av en induktiv innehållsanalys. Med hjälp av innehållsanalysen kan det insamlade materialet analyseras enligt en process i olika steg. Förfarandet går ut på att först ta del av det insamlade materialet, i vårt fall lyssna på inspelningen, och transkribera det. Med hjälp av transkriberingen har man lättare att bilda sig en helhetsuppfattning av intervjun. Därefter söker man genom s.k. kodning efter mönsterskapande ord och uttryck i materialet. Tanken är att först kategorisera dem till olika underkategorier, varefter man sammanför innehållet till huvudkategorier. Vid behov lämnar man även bort sådan information som möjligen ligger utanför studien. Slutligen bildar man större temahelheter med hjälp av mer teoretiskt kopplade begrepp. (Tuomi & Sarajarvi 2009 s. 108-111, Wibeck 2017 s. 181)

I enlighet med innehållsanalysen började vi med att lyssna på den inspelade intervjun som förstärkte vår första tolkning av helheten. Precis efter intervjutillfället kunde vi nämna bl.a. skam, kontakttagande, marknadsföring av tjänster och vikten av fortsatt samarbete som centrala begrepp. Efter att vi transkriberat intervjun kunde vi lättare urskilja dessa och även upptäcka likheter på andra ställen. Dessa underkategorier började forma större sammanhang och utifrån dessa kunde vi bilda fyra stycken huvudkategorier. Under dessa huvudkategorier placerade vi de underkategorier som vi ansåg som relevanta. I analys-

och tolkningskapitlet fick resultaten en fördjupad innebörd då dessa förenades med tidigare forskning och teori. Slutligen kunde vi urskilja centrala kopplingar till mer teoretiska begrepp.

-
- Familjearbete som lågtröskeltjänst i samarbete med dagvården
  - Kontakt och arbetsbilder i uppehållandet av samarbetsrelationer
  - Synlig- och tillgängliggörande av varandras tjänster för ett effektivt samarbete
  - Visioner om samarbetsformer

Figur 9 Huvudkategorier

-
- Inklusionsprocess i vardaglig miljö som mål för samarbetet
  - Bildandet av mångprofessionella samarbetsnätverk – en lärandeprocess
  - Daghemspersonalen i samarbete med familjen – följeslagare i vardagen
  - Exo- och makromiljöns inverkan på samarbetsmöjligheter

Figur 10 Koppling till teori

Det slutliga resultatet är med andra ord frågan om en tolkning av det avgränsade materialet (Tuomi & Sarajärvi 2009 s.112). Analysprocessen skall således vara strukturerad och ge upphov till verifierbara resultat, d.v.s. man bör undvika selektivitet för att få så tillförlitliga resultat som möjligt (Wibeck 2017 s. 179). Vi har båda analyserat materialet var för sig i strävan efter att samla relevant information. I.o.m. den låga generaliserbarheten har vi i syfte att öka tillförlitligheten, som tidigare nämnts, satt in materialet i ett större sammanhang genom att i analys- och tolkningskapitlet koppla till teori och tidigare forskning (Wibeck 2017 s. 185). För att ge en fastare bas för resultatredovisningen har vi använt oss av specifika citat. Det är även viktigt att försöka beakta vad informanterna menat med sina uttalanden och vad dessa betyder för dem (Tuomi & Sarajärvi 2009 s. 113). Då är det av betydelse att analysera samtalets intensitet gällande t.ex. röstläge, talhastighet och möjlig överröstning (Wibeck 2017 s. 185).

5.4 Etiska aspekter

Vi anser att de etiska aspekterna gällande känslighet inte är särskilt framträdande, eftersom vi valt att höra professionella. Vid känsliga ämnen är fokusgruppintervjuer inte alltid ens att rekommendera p.g.a. risk för spridning (Wibeck 2017 s. 172). Enligt Arcadas etiska riktlinjer har vi ansökt om forskningslov av Raseborgs stad (Arcada 2014). I ansökan om forskningslov (bilaga 2) angavs dock vinjettstudie med fokusgruppintervju som metod, eftersom vi i det skedet ämnade bygga upp intervjuguiden kring en vinjett. Gällande urvalet har vi varit opartiska i.o.m. att vi brett både familjecentret och den småbarnspedagogiska verksamheten i Raseborg att välja ut informanter. Dessa har sedan fått en inbjudan (bilaga 3) till intervjun där syftet med studien och intervjutillfället ännu preciserats. I inbjudan togs fram att det var frågan om en fokusgruppintervju där informanterna inte förväntades förbereda sig på något vis. Beräknad tid för intervjun angavs vara två timmar. Vi informerade informanterna i början av träffen om att intervjun spelas in för att senare kunna analyseras. I enlighet med vad vi skrivit i vår ansökan om forskningslov skyddar vi informanternas professionaliteter. Det enda som framkommer i resultatet är ifall informanten i fråga arbetar på familjecentret eller på ett av daghemmen i staden.

Vi har i enlighet med Kvale & Brinkman (2014 s. 105, 107, 109) tagit i beaktande vissa etiska åtaganden. Vi har informerat informanterna om att deltagandet var frivilligt och informanterna var således tillåtna att avlägsna sig vid behov. Vi har frågat ifall vi har lov att använda citat från specifika uttalanden. Materialet behandlas konfidentiellt och det inspelade materialet och transkriberingarna förstörs efter att studien är gjord.

6 RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultaten enligt huvud- och underkategorier. De informanter som vi har valt att citera har vi namngett med bokstäver. Informanterna förblir anonyma. Resultatredovisningen är en tolkning där de delar av intervjun som inte är relevanta för ämnet har lämnats bort. I slutet av kapitlet finns en sammanfattning av resultatredovisningen.

Figur 11 Resultatredovisning

6.1 Familjearbete som lågtröskeltjänst i samarbete med dagvården

I detta underkapitel redovisas tankar om förebyggande arbete i form av lågtröskelverksamhet och behovet av tidigt stöd inom vardaglig service.

Samarbete enligt familjecentermodellen – förebyggande arbete i fokus

Enligt en informant från daghemmen är det inte ovanligt att många föräldrar tror att ett kontakttagande med familjearbetet är lika med en barnskyddsanmälan. En informant från familjecentret (A) sade: *”Det har vi funderat på länge, att hur ska vi få bort det där tänket, att det är för dom, att det på riktigt skall vara lågtröskel”*. Tanken med familjearbete är ju att genom förebyggande arbete minska på barnskyddsärenden. Tidigare var familjearbetet mer bekant i.o.m. att de hade sina utrymmen intill mödra- och barnrådgivningen. Meningen med den nya familjecentermodellen var också att familjearbetet skulle få nya utrymmen i samma hus som t.ex. talterapi, men nu befinner det sig i ett helt eget hus.

Vardaglig service genom samarbete i vi-anda

En informant från daghemmen önskade att föräldrarna skulle få en bättre bild av familjearbetets uppgifter. Många föräldrar känner skam och vill inte ta till sig att de möjligen vore i behov av någon form av stöd. Informanten (B) sade: *”[...] Om man har problem med sitt barn, eller det är någonting, det är liksom en skam, man skäms. [...] Vill inte ta till sig det här att de kanske eventuellt skulle måsta ta kontakt, eller behöva den där kontakten”*. Även en informant från familjecentret menade att föräldrarna kan ta det väldigt hårt ifall de känner att de inte har allt under kontroll. Enligt informanten från daghemmen funderade de inom enheten på hur de skulle kunna få tröskeln till att ta kontakt med stödinsatser lägre. Både informanter från daghemmen och familjecentret menade att det borde bli mer naturligt, samt att familjecentret borde göra sig mer alldagliga. En informant från familjecentret sade att det i samband med LAPE-projektet gjorts ett test där en familjearbetare vistats ett par gånger på ett daghem, men att det inte var många familjer som tog kontakt. Att kretsarna i staden är små kan dessvärre komma att inverka på om man vill gå fram till familjearbetaren eller inte. Enligt familjecentret borde deras service kännas lika som att gå till t.ex. rådgivningen, talterapeuten, psykologen eller tandläkaren. Informanten (A) sade: *”Det är bara basic.”*

Flera från daghemmen menades att det ofta är ett stort steg för föräldrarna att ta kontakt med en stödinstans. En sade att det många gånger är någon från daghemmet som tar kontakten, men att vägen dit redan är lång. För daghemspersonalen gäller det att bygga

upp en förtrolig relation till föräldrarna, vilket hen inte trodde att familjearbetarna lyckas med genom att bara visa upp sig nu och då. En annan sade att hen tror att daghemspersonalens roll i kontakttagandet tillsammans med föräldrarna är viktig. En tredje informant (C) sade: *"Istället för att säga att ni [föräldrarna] kan, så kanske man skulle måsta borda ha mera den där hållningen att liksom, att vi [daghemmet] samarbetar med dom [familjecentret]. [...]. Att det inte blir det här heller att ring dit..."*.

Ökat samarbete möjliggör tidigare stöd

En informant från familjecentret sade att stödet borde sättas in så tidigt som möjligt för att inte *"behöva sätta plåster på barnet"*, som hen (D) tyckte. En från daghemmen menade att det för familjen säkert vore lättare att ta sig till daghemmet än till familjecentret. En annan tänkte att familjearbetarna har mer tid att sätta sig in i familjernas situationer. Informanten från familjecentret sade att hen med tanke på testet som gjorts ändå funderar på huruvida föräldrarna verkligen skulle närma sig familjearbetaren. Ett ökat samarbete skulle dock bidra till att barnet skulle få hjälp i ett tidigare skede. Ifall föräldrarna visste att familjearbetet, som informanten (D) uttryckte sig, *"inte kommer för att syna en i fogarna"*, skulle de säkert ta hjälpen emot lättare. Alla föräldrar vet inte hurdant stöd man kan få, samt att familjearbetets uppgift är att hjälpa till att reda upp situationen och vid behov hänvisa till andra tjänster. Det kan handla om en kaotisk ekonomi, sjukdom eller dödsfall i familjen. Enligt familjecentret är det för tillfället många mammor som är deprimerade, samt par som skiljer sig.

En informant från daghemmen menade att det kanske mer borde lyftas fram att även föräldrarna får hjälp, inte bara barnet. Informanten (C) sade: *"Att det inte liksom är, jag tror att det alltid blir hemskt mycket sådär: -Vad behöver ditt barn? [...]. Att på det viset hjälper man ju barnet"*. En informant från familjecentret tänkte att det handlar om att jobba med familjen som helhet, medan den andra informanten från familjecentret ansåg att man också kunde tala om att familjerna får stöd hem. Informanten (D) sade: *Men kanske bara stöd hemma, att liksom inte fokusera på det där stöd till föräldraskapet, för då är det ju sådär: -Då har jag ett dåligt föräldraskap"*. Hen sade att föräldrar som inte har ork tidvis kan känna sig som dåliga föräldrar, men ingen vill ju vara det. Hen menade att på samma sätt som daghemmen kan ringa och konsultera familjearbetet kan även föräldrarna göra det. Om föräldrarna tog snabbare kontakt med familjearbetet skulle de

inte behöva ”*släcka små bränder*”, som hen (D) sade, p.g.a. att problemen inte hunnit bli så stora. Således skulle de även ha mindre arbete i.o.m. att familjerna skulle må bättre. Den andra informaten från familjecentret påminde dock om att trots att ett kontakttagande gjorts och föräldrarna erbjudits hjälp så vill de inte alltid ta emot den. Om oron blir större måste ärendet gå vidare till barnskyddet och en anmälan göras.

6.2 Kontakt och arbetsbilder i uppehållandet av samarbetsrelationer

I detta underkapitel tas det upp hur kontakten mellan familjearbetet och dagvården sköts tidigare, tankar om tystnadsplikt och behovet av mångsidig expertis.

Kontakten mellan daghemmen och familjecentret

Kontakttagandet mellan daghemmen och familjecentret togs upp som en fråga för att klargöra hur personalen på de olika enheterna gör i praktiken. Det framkom att det finns en blankett till förfogande angående oro för ett barn. Den fylls i på daghemmet tillsammans med familjen. Flera informanter från daghemmen menade att de oftare använt sig av blanketten som används för att göra en barnskyddsanmälan. Informanterna från familjecentret sade att de oftast ringer upp daghemmet ifall kontakttagandet kommit därifrån. Flera från daghemmen svarade att de aldrig fått ett samtal, men att detta naturligtvis inte betyder att det inte kunnat komma ett samtal till enheten. Några informanter från daghemmen sade att det möjligen är föreståndaren på deras daghem som har skött kontakten till familjecentret. En informant från familjecentret (A) sade: *”Kommer det ett kontakttagande från dagis så gärna får ni ringa och bjuda oss dit”*. Hen sade att det ofta känns naturligare och bekvämare för familjen att träffas på daghemmet som är bekant i stället för att ta sig till familjecentret, men att det ibland känns som om daghemmen känner en viss rädsla för att ta kontakt. Praktiskt går det inom daghemmen till så att arbetsteamet diskuterar sin oro och tar upp den med föreståndaren, eftersom det är var och ens ansvar. Sedan diskuteras oron tillsammans med familjen och ett möjligt kontakttagande görs tillsammans med hjälp av någon av blanketterna som nämndes tidigare.

Team-möten mellan professioner – tystnadsplikt som hinder

Det kom fram att det under tidigare år ordnats team-möten där flera olika professioner träffats för att gemensamt diskutera daghemmets barn och huruvida ett barn eller en familj varit i behov av stöd. En informant från familjecentret sade sig ha suttit med på dessa möten, medan flera från daghemmen ansåg att dessa möten känts som givande, men att de antagligen inte ordnas längre p.g.a. tystnadsplikten. Informanten från familjecentret sade att de dessutom inte längre får diskutera ett specifikt barn som inte är klient inom familjearbetet. Nu ordnas skilda mångprofessionella möten för varje barn och föräldrarna måste informeras på förhand, vilket många av informanterna ansåg som mer tidskrävande.

En informant från daghemmen konstaterade att man ju inte kan ringa och rådfråga familjecentret, eftersom man inte får säga några namn. En informant från familjecentret (D) sade: *"Men om inte ni säger något namn"*, då får man fråga råd helt allmänt. Informanterna från familjecentret önskade att daghemmen skall ringa dem om de har en oro de vill diskutera. På moderatorns fråga om daghemmen ringer familjecentret svarade samtliga informanter från daghemmen nej. En av daghemsinformanterna tillade att hen istället ringer psykologen, vilket andra instämde i. Informanten från familjecentret sade på nytt att man naturligtvis utan att nämna barnets namn får ta kontakt för konsultation. Man vet aldrig vad som händer inom familjen, men man kan känna en oro för barnet. Informanten (D) menade: *"Det kanske är så att Pelle springer omkring [...] på dagis för att mamma egentligen är jättedeprimerad eller föräldrarna strider eller... Och det syns ingenstans när föräldrarna kommer och Pelle kanske aldrig säger något på dagis utan håller tyst bara"*. Naturligtvis skall man kontakta t.ex. talterapeuten om det är det som behövs, men att det knappast hjälper att barnet går hos talterapeuten eller psykologen om det är hemma problemen finns. Samma informant från daghemmen svarade att man inom deras enhet regelbundet sammankallar möten med talterapeuten, psykologen och familjeterapeuten, men tyvärr inte med familjecentret.

Mångsidig expertis som resurs i samarbetet

En informant från daghemmen sade att man ibland står i tamburen med en gråtande förälder utan att veta vad man skall ta sig till. Hen (B) sade: *"Man ska vara både läkare och psykolog"*. En annan svarade att hen faktiskt aldrig tänkt på att ringa familjecentret, men att det känns som en trygghet att kunna göra det. En annan instämde och sade att om man inte vet vart man skall ta kontakt så ringer man familjecentret. En informant från familjecentret (D) sade: *"Vi är lite som spindeln i nätet [...] det är vår uppgift att veta var man kan söka hjälp. Om ni undrar så ring oss"*. Hen tillade också att det på daghemmen finns mycket annan expertis, men att ingen kan kunna allt. Ibland kan det vara lite oklart vilka uppgifter som hör till familjecentret respektive specialbarntädgårdsläraren. Det har hänt att specialbarntädgårdsläraren skött uppgifter som familjecentret kanske anser höra till dem, t.ex. sammankallande av möten. Informanten ansåg att när daghemmen tar upp oron med föräldrarna och fyller i blanketten tillsammans med dem så kunde de gärna få följa med familjen hela vägen, ifall detta passar familjen. Den andra informanten från familjecentret menade att personalen på daghemmen är de som känner familjen bäst och är med i deras vardag.

6.3 Synlig- och tillgängliggörande av tjänster för effektivt samarbete

Här tas fram hur sektorerna gör varandras tjänster synliga, på vilket sätt familjerna informeras om dessa tjänster som finns tillgängliga för dem, samt vem som lämpar sig för informationsgången till familjerna.

Marknadsföring av varandras tjänster

Under intervjun diskuterades huruvida familjecentret och daghemmen marknadsför varandra till familjerna. Enligt familjecentrets informanter brukar de ibland föreslå en deltidsgårdsp plats som alternativ till familjer som t.ex. behöver avlastning. En av dem (D) sade: *"Ibland måste man lite marknadsföra det här fast alla vet att dagis finns."* Flera från daghemmen ansåg att de borde bli bättre på att informera föräldrarna om familjearbetet i fortsättningen. En informant från daghemmen (B) sade: *"Precis som du*

[annan daghemsinformant] sade, så måste vi bli bättre på det också vi, att nu när vi vet lite bättre”. En annan informant från daghemmen sade dock att hen inte vet skillnaden på Barnavårdsföreningens Familjehörna och familjecentret, vilket många instämde med. En annan informant från daghemmen menade att det för flera föräldrar också är oklart i.o.m. att namnen i sig redan är så lika.

Ansvarsfördelning gällande delgivning av information till klienterna

Enligt informanterna från familjecentret finns det en broschyr om familjearbetet. Det kommer att finnas en uppdaterad version till hands snart. Det är flera år sedan broschyren senast skickats ut till daghemmen. Moderatoren frågade ifall innehållet läggs fram enligt målgrupper, t.ex. deprimerade mammor. En informant från familjecentret svarade att broschyren är mycket kort och tar fram grundläggande information om familjearbetets tjänster. Enligt en informant från daghemmen är broschyrer som direkt riktar sig till t.ex. trötta eller nyskilda sådana som tilltalar föräldrarna. En annan informant från daghemmen (B) sade: *”Från Familjehörnan har vi en broschyr uppe, men inte från er”*. Informanten menade ändå att familjecentret nog regelbundet delger sina kontaktuppgifter till daghemmen. Daghemmen borde ha broschyren synlig på anslagstavlan så att föräldrarna vet att den finns där och vid behov kan skriva upp t.ex. telefonnumret. En informant från familjecentret sade att hen personligen anser att broschyren borde delas ut i alla barns fack. En informant från daghemmen svarade att det inte lönar sig i.o.m. att risken finns att den bara åker i pappersinsamlingen.

Daghempersonalen som informationsgivare av familjearbetets tjänster

Informanten från daghemmen menade att daghempersonalen nog märker om någon behöver informationen, vilket en annan ifrågasatte och ansåg att de inte nödvändigtvis ser allting. En tredje konstaterade att barnen trots allt tillbringar omkring åtta timmar per dag på dagiset. En av informanterna från familjecentret tänkte att daghempersonalen antagligen ser och hör mycket. Dock borde föräldrarna få informationen innan de behöver stöd, samt innan daghempersonalen möjligen märker något. Den andra informanten från familjecentret funderade om daghemmen kunde få tillgång till den nya broschyren i elektronisk form. Enligt en informant från daghemmen används främst Peda.net som elektronisk plattform. Informanten (E) sade dock: *”Det är nog mera dagligen den här*

kontaktkten, då som man träffas”. En annan informant från daghemmen föreslog att man kunde gå igenom broschyren tillsammans med föräldrarna under det individuella samtalet. En informant från familjecentret (D) sade: *”Det är mera kanske med föräldrarna vi försökt jo”*, d.v.s. att de på sätt och vis kanske riktat sig mer till föräldrarna, men att även daghemspersonalen borde få mer information. I samband med LAPE-projektet håller de tillsammans med grundskolan på att utarbeta en servicekarta som skall konkretisera utbudet på tillgängliga tjänster både för föräldrar och professionella.

6.4 Visioner om samarbetsformer

I detta underkapitel redovisas hurdana tankar om utvecklingsförslag det finns, hur samarbetet kunde utvecklas utifrån de befintliga resurserna, samt några tankar om förmännens roll.

Tankar om utvecklingsförslag gällande samarbetet

Diskussionen om önskemål om samarbetsformer inleddes med att samtliga informanter fick bekanta sig med exempel på samarbete från andra kommuner. Exemplet från Reso (bilaga 1) fick en av informanterna från daghemmen att associera till daghemmens hembesök. Hen tänkte att de vore fint ifall en av paret som gör hembesök från daghemmet vore familjearbetare, eftersom man aldrig vet vad man möter i hemmet. En informant från familjecentret menade att hen ofta hellre väljer att träffa familjen hemma än på kontoret, eftersom man ser så mycket mer då. Gällande exemplet från Orimattila (bilaga 1) tänkte den andra informanten från familjecentret att är en god idé. Hen sade att hen redan under studietiden funderat på att en socionom med inriktning på familjearbete borde finnas tillgänglig på daghemmet. Detta vore verkligen lågröskelinriktat, men är enligt hen en utopisk tanke. En informant från daghemmen (C) sade: *”[...]. [Familjearbetaren] Skulle fokusera mer på familjen och så, medan vi från dagis lär känna barnet. [...]. Men att den här personen också finns lite i kulisserna.”* Diskussionen kring exemplet från Kangasniemi (bilaga 1) betonade de team-möten som man tidigare ordnat på daghemmen.

Samarbete mellan förmän och anställda – vikten av kommunikation

I diskussionen angående fortsatt samarbete kom det fram att enhetschefen för barn- och familjetjänsterna tillsammans med förmannen för familjecentrets familjearbete i Raseborg gått ut till alla daghem och skolor i staden med information om vilka tjänster familjearbetet har att erbjuda. Informanterna från familjecentret sade att de hoppas att informationen gått vidare till personalen på enheterna, t.ex. på personalmöten. Svaret från daghemmens informanter var att detta inte fungerat. En informant från daghemmen (B) sade: *"Hon kanske kan jo nämna att hon haft ett möte, men that's it"*. Informanten från familjecentret (D) svarade: *"Så vi borde helt enkelt vara på era personalmöten"*, vilket flera från daghemmen instämde i. I samband med att familjearbetarna skulle informera om sin verksamhet skulle daghemspersonalen få så att säga ett ansikte på dem. Informanten från familjecentret sade att man borde komma bort från det s.k. förmanstänket. Sist och slutligen är det ändå familjearbetarna och daghemspersonalen som arbetar med familjerna i deras vardag. Kontakten borde inte få brista p.g.a. att informationen inte når fram till daghemspersonalen.

Planer för samarbete enligt resurser

Som tidigare nämnts kom det i diskussionen fram att ett förtroende till familjerna måste byggas upp. En önskan om att familjecentrets personal kunde komma och träffa personalen på daghemmen i samma stil som specialbarträdgårdsläraren uttalades högt. På moderatorns fråga om hur ofta specialbarträdgårdsläraren besöker daghemmen svarade informanterna att hon sticker sig in varje vecka för att höra hur de har det. Till detta svarade en informant från familjecentret skrattande att det har de nog inte resurser till. En gång i månaden eller varannan, en timme eller två kunde vara realistiskt. En informant från daghemmen (E) sade: *"Man måste ju bygga upp ett förtroende och det får ni ju inte direkt bara för att ni visar ert ansikte heller, då tror jag kanske att det skulle vara bättre att ni som skulle komma till dagisarna och träffa personalen kanske som specialbarträdgårdsläraren kommer"*. En annan informant från daghemmen (C) sade: *"Ja, inte bara då när det är någonting"*. Tanken är att man kanske kunde få påbörjat ett tätare samarbete på så sätt. Det kom fram att det finns ungefär 15 daghem i staden och fyra familjearbetare. I diskussionen togs upp att hälsovårdarna i Karis, som är en del av Raseborgs stad, har delat upp daghemmen mellan sig. Detta sade informanterna från

daghemmen att kunde fungera bra, eftersom man då alltid skulle ha möjlighet att tala med samma person.

Informanten från familjecentret tog fram att personalens antal på hösten ännu är oklar i.o.m. att en person arbetar med ett projekt som är på slutrakan, dessutom har staden anslag för en till socialarbetare. I samma diskussion kom det fram att resurserna alltid är begränsade, men att en ökad satsning på familjearbete som tidigt stöd, som tidigare nämnts, minskar behovet av barnskydd. Informanten sade att de är på god väg i sitt arbete med att erbjuda tidigt stöd, men att de inte är riktigt där de vill ännu. Moderatoren tog upp frågan om resurser på nytt och frågade ifall familjecentret kunde tänka sig att delta i t.ex. föräldramöten på daghemmen i höst. En informant från daghemmen sade att man brukar ha ett föräldramöte för hela huset i början av hösten, vilket kunde vara ett lämpligt tillfälle för familjecentret att komma och berätta om sig själva. En av familjecentrets informanter menade att det kunde löna sig för dem att komma och informera allmänt om verksamheten. En informant från daghemmen (C) instämde och sade att det kunde vara i stilen: *"Det här är jag och det här är mitt telefonnummer"*. Från daghemmen menade man att det i.o.m. att alla föräldrar inte deltar i föräldramöten är viktigt att daghemspersonalen kan berätta om familjecentrets verksamhet på bl.a. de s.k. kvartssamtalen. Familjecentrets informanter uppmuntrade även flera gånger under intervjun daghemspersonalen till att kontakta dem per telefon för konsultering, vilket daghemspersonalen verkade vara eniga om att låter bra.

Sammanfattning

Informanterna ansåg att det finns ett behov av vardaglig lågtröskelservice. Familjerna borde få mer information om familjearbetets tjänster för att inte misstolka dem som barnskyddsarbete. Relationen mellan speciellt dagvårdspersonalen och familjen är av vikt, en lika nära relation kan vara svårt för familjearbetarna att uppnå. Dagvårdspersonalens medverkan i kontaktagandet är således av vikt. Samarbetsrelationen med familjearbetet borde lyftas fram mer även för familjerna. Ett ökat samarbete kunde öka möjligheterna för tidigt stöd, samt mindre och färre problem. Det är viktigt att stöda familjerna på ett helhetsmässigt sätt och betona att även föräldrarna får hjälp, inte bara barnet.

Flera av daghemsinformanterna menade att de oftare använt sig av blanketten för barnskyddsanmälan framför familjearbetsblanketten. Ingen av dem hade heller ringt familjearbetet för konsultation, vilket kan bero på oriktiga tolkningar av tystnadsplikten. Dessutom hade många i första hand vänt sig till t.ex. psykologen. Familjecentrets informanter önskade att daghemmen skulle ringa och rådfråga dem, samt sade att de gärna deltar i möten med familjen på daghemmet. Deras uppgift är att reda ut situationen, men ibland råder ovisshet gällande deras och t.ex. specialbarntädgårdslärares uppgifter. Flera från daghemmen sade sig ha uppskattat de mångprofessionella team-möten som tidigare ordnats, men nu kommer tystnadsplikten emot.

Det är viktigt att både familjearbetet och dagvården har tillräcklig information om varandras tjänster, samt även marknadsför dessa till familjerna. Alla från daghemmen var inte medvetna om skillnaderna mellan olika familjetjänster, vilket betyder att familjearbetet borde se till att daghemspersonalen har tillräcklig kunskap. Dessa kan via sin relation till föräldrarna och den dagliga kontakten fungera som informationsgivare. Den uppdaterade broschyren och den servicekarta som håller på att utvecklas kunde fungera som verktyg i att konkretisera serviceutbudet.

Gällande samarbetsformerna i andra kommuner anses tanken om en familjearbetare inom dagvården vara god, men dessvärre inte som en möjlighet p.g.a. resursbrist. Tankar om att denne kunde medverka i hembesöken, samt ha större fokus på familjerna, tas fram. Diskussionen tangerade igen den lite svaga informationsgången mellan de professionella, även om förmännen verkar samarbeta mer aktivt. Som förslag togs fram att familjearbetarna skulle medverka på daghemspersonalens möten, samt möjligen även på föräldramöten. Daghemspersonalen tänkte även att familjearbetarna kontinuerligt kunde komma för att kolla läget, såsom specialbarntädgårdsläraren gör. Från familjecentret funderade man på att dela upp daghemmen mellan sig för att möjligtvis besöka dem t.ex. en gång per månad.

7 ANALYS OCH TOLKNING

I detta kapitel analyseras och tolkas resultaten i ljuset av tidigare kunskap och den teoretiska referensramen. Resultaten har inte skiljts åt enligt frågeställningarna i.o.m. att helheten blir mer nyanserad så. Vi har valt att hänvisa till materialet från kapitlet om

tidigare forskning genom att använda t.ex. projektens ursprungliga namn framför skribenternas, eftersom vi anser att detta underlättar tillbakakopplingen. Utifrån resultaten kunde vi sedan se kopplingar till teorin och på sätt bildades nedanstående rubriker. Dessa rubriker diskuteras i följande underkapitel.

7.1 Inklusionsprocess i vardaglig miljö som mål för samarbetet

Tanken med *LAPE*-projektets familjecentermodell, som denna studie grundar sig på, är att genom att skapa en barn- och familjeorienterad tjänstehelhet möjliggöra bl.a. en större tillgänglighet av tidigt stöd och åtgärder. Redan i tidigare projekt har man insett vikten av lågtröskelverksamhet som erbjuder tidigt stöd för barn och familjer. Enligt *KIEKU*-projektet (Kaukoluoto 2005) kan problemmönster brytas tidigare, medan det nationella *KASTE 1*-projektet (Institutet för hälsa och välfärd 2013) tar fram deras avgörande roll i förebyggande av marginalisering. Enligt *Grunderna för planen för Småbarnspedagogik* (Utbildningsstyrelsen 2016) främjar tidigt och tillräckligt inriktat stöd barnets utveckling, lärande och välbefinnande. En av informanterna från familjecentret sade att meningen var att familjearbetet skulle komma att ligga i samma utrymmen som andra barn- och familjetjänster, men tyvärr ändrades planerna p.g.a. utrymmesbrist. Detta kan ses som en omständighet som dessvärre kan ge ett sämre resultat av samarbetet på familjecentret överlag, eftersom det enligt familjecentermodellen fungerar bäst ifall all service finns konkret under samma tak (Social- och hälsovårdsministeriet 2018).

I denna studie kommer det fram att familjecentret strävar efter att sänka tröskeln till sina tjänster p.g.a. att många t.ex. associerar dem med barnskyddet. Killén (2009) menar att det förebyggande arbetet skall komma in i ett tillräckligt tidigt skede för att undgå att familjen blir klient hos socialmyndigheterna, t.ex. barnskyddet. Även Myllärniemi (2007) konstaterar att familjearbetet, inom vilket man alltså inte är klient hos barnskyddet, ibland dessvärre påbörjas så sent att ärendet går vidare till barnskyddet. I den nordiska rapporten *Nordens barn* (Marklund & Simic 2012) lyfts det fram att daghemsbarn i jämförelse med skolbarn överhuvudtaget anmäls mer sällan till t.ex. sociala myndigheter, d.v.s. att daghemspersonalen kan inta en s.k. ”vänta-och-se”-attityd. En informant från familjecentret sade att stödet borde sättas in så tidigt som möjligt för att inte så att säga behöva plåstra om barnet senare. Killén (2009) säger också att det är betydligt svårare att

hjälpa någon som redan är i klientrollen, eftersom föräldrarna i detta fall kan se sig som misslyckade omsorgsgivare. Detta kopplas här delvis till den skam hos föräldrarna som enligt en informant från daghemmen kan uppstå i utmanande situationer. Från familjecentret menade man att föräldrarna kan komma att känna sig som dåliga föräldrar. Madsen (2006) säger att utsatthet kan ta sig i en begränsad kontroll över den egna livssituationen, vilket kan tänkas resultera i känslor av skam. Vi lever trots allt i en värld där känslan av kontroll många gånger får oss att känna oss som dugliga individer.

Socialpedagogisk verksamhet, t.ex. dagvården, skall enligt Madsen (2006) sträva efter att förebygga sociala problem i individens vardagsmiljö. Familjearbetet borde enligt både daghem och föräldrar kännas mer vardagligt för att steget till att söka hjälp skulle vara mindre. Vår ursprungliga tanke var att undersöka möjligheterna att föra familjearbetet och dagvården närmare varandra, eftersom dagvården är central i många familjers vardag. Madsen menar dessutom att socialpedagogiken vill utveckla band mellan människor och olika samhälleliga institutioner som t.ex. daghem. Kunde familjearbetet som ju utförs i familjers vardag även bli mer påtagligt via familjernas koppling till dagvården?

Enligt det svenska projektet *Tidiga insatser i förskolan* (Nilsson & Wiedel 2015) bör resurser för tidigt stöd finnas i den ordinarie verksamheten, t.ex. dagvården, vilket även Madsen (2006) hänvisar till med att säga att inklusionsprocessen ska ske där barnet finns. Enligt en informant från daghemmen i denna studie vore daghemmet antagligen ett lättare ställe att träffa familjearbetarna på än familjecentrets utrymmen. Från familjecentret menade man också att man gärna deltar i möten på daghemmet i.o.m. att de ofta känns naturligare och bekvämare för familjerna. I *Päivähoidon perhetyö*-projektet (Huisko 2016) framkommer det att p.g.a. att familjearbetet sker i en bekant miljö i samband med den normala servicen känner barnen och föräldrarna sig inte som ett fall i en pärm.

Enligt familjecentret är alla föräldrar inte medvetna om hurdan hjälp de kan få i olika situationer, vilket även framkom i *Päivähoidon perhetyö* (Huisko 2016) i.o.m. att alla inte ens visste vem familjearbetaren var. Familjecentret menade att ifall föräldrarna tog kontakt tidigare skulle problemen möjligen inte bli lika stora. I samband med både *Päivähoidon perhetyö* (Huisko 2016) och *KIEKU*-projektet (Kaukoluoto 2005) upplevde många föräldrar att de fick stöd och nya perspektiv i vardagliga frågor som fostran och

föräldraskap. I *Varhaisen tuen hanke*-projektet (Mattila 2005) i bl.a. Östra Böle i Helsingfors togs som resultat fram att familjerna tog mer kontakt själva med familjearbetaren, eftersom hen blivit en bekant person. Enligt denna studies resultat kom det fram att familjecentret förhåller sig skeptiskt till om föräldrarna verkligen närmar sig familjearbetaren i.o.m. att kretsarna i Raseborg är små och folk känner varandra bra. Från daghemmen poängterade en informant ändå att en familjearbetare inom dagvården antagligen skulle ha mer tid att sätta sig in olika ärenden, vilket daghemspersonalen uppgav även i *Varhaisen tuen hanke* (Mattila 2005).

En annan informant från daghemmen ansåg att det vore bra att i större skala understryka att man samarbetar med familjearbetet för att stöda föräldrarna, medan en informant från familjecentret talade om att arbeta med hela familjen. Det kan tänkas att det är till fördel att klienten, i detta fall familjen, får en bild av att de samhällseliga instanserna vill förena sina krafter för deras bästa. På detta vis kan kanske en större personlig vilja, som Cederlund & Berglund (2014) talar om, till att uppnå förändring i sitt liv uppstå. Avsikten med *LAPE*-projektet är bl.a. att olika yrkeskompetenser skall sammanföras och nyttjas för att på ett helhetsmässigt sätt stöda familjerna. I denna studie framkommer det att speciellt depression och skilsmässor är aktuella utmaningar i familjerna, varav skilsmässor kan kopplas till t.ex. förändrade familjestrukturer som i sin tur kan kopplas till kronosystemet i Bronfenbrenners ekologiska system (Wardle 2009). Klienterna har även allt oftare mångfacetterade problem (Seikkula & Arnkil 2009).

7.2 Bildandet av mångprofessionella samarbetsnätverk – en lärandeprocess

Järvinen m.fl. (2012) säger att behovet av familjearbete alltid utreds p.g.a. att det finns en oro för familjen eller barnet. Enligt *lag om småbarnspedagogik* § 9 och § 11 skall personalen inom hälso- och socialvården fungera i en handledande och konsulterande roll. Den som arbetar med barn eller familjer är också anmälningsskyldig enligt *lag om ändring av barnskyddslagen* § 25. Detta tog en informant från daghemmen upp i diskussionen om den konkreta kontakten mellan daghemmen och familjecentret. Hen sade att de ju enligt lagen är skyldiga att göra något ifall att de känner en oro. Samtidigt

kom det fram att ingen av de närvarande informanterna någonsin ringt upp familjecentret för konsultation. Flera sade sig nog ha fyllt i blanketten angående oro för ett barn, men att den då också oftast vidarebefordrats rakt till barnskyddet. Järvinen talar om att initiativet till att kontakta familjearbetet ofta kan komma från en familjemedlem själv eller en släkting som oroar sig för familjen. Möjliga andra parter som nämns av Järvinen är rådgivning, socialarbetare eller annan personal inom social- och hälsovården, dock nämner hen inte dagvården. Informanten från familjecentret sade sig gärna ringa upp daghemmet i fall kontakttagande kommit därifrån, men enligt de svar intervjun gav oss händer detta sällan. Familjecentrets informanter sade även sig gärna ordna möten tillsammans på daghemmen om detta passar familjen.

Gällande diskussionen om tystnadsplikt och familjens samtycke tar *lag om klientens ställning och rättigheter* upp vikten av klientens samtycke som oftast behövs. En av informanterna från familjecentret nämde att klienten på flera ställen inom vården fyller i eller kryssar för på blanketter sitt samtycke till att uppgifter får ges åt annan part, men att detta inte fungerar i praktiken. Angående tystnadsplikten sade flera av informanterna från dagvården att de inte kan ringa och fråga om råd p.g.a. tystnadsplikten. Under diskussionen kom det fram att man får ringa ifall att man inte nämner några namn. Under intervjun sade informanterna från familjecentret flera gånger att daghemspersonalen gärna får ringa dem. Familjearbetarnas uppgift är sedan att reda ut familjens behov av stöd, vilket överensstämmer med *socialvårdslagen § 41* där det står att socialvården och andra aktörer skall arbeta för att servicen skall bilda en helhet som tillgodoser klientens intresse. Vid behov skall den professionella kontakta andra samarbetspartners och sakkunniga. Informanterna från daghemmen tog fram att de ofta kontaktar psykolog eller talterapeut, men att de som sagt aldrig tänkt att man kan ringa familjecentret. Enligt tidigare forskning som tas upp i den nordiska rapporten *Nordens barn* (Marklund & Simic 2012) händer det att personal på daghem ibland väntar med kontakttagandet för länge. Personalen intar en ”vänta och se”-attityd i hopp om att barnets problem växer bort, vilket inte alltid är fallet. Därför är det bättre att ringa i ett tidigt skede, ansåg informanten från familjearbetet, redan då man funderar på saker.

Flera av informanterna kom ihåg att man tidigare ordnat s.k. team-möten där daghemspersonalen och andra sakkunniga träffades för att diskutera hela barngrupper. En

informant från familjecentret sade sig ha deltagit i sådana möten. Informanterna ansåg att mötena varit väldigt informativa, men att de inte längre ordnas p.g.a. den tidigare omtalade tystnadsplikten. Nuförtiden hålls det ett möte per barn, vilket en del informanter sade att är väldigt tidskrävande. En informant från daghemmen tillade att de mångprofessionella möten som ordnas i dagens läge ofta består av daghemspersonal, psykolog och familjeterapeut, men dessvärre inte familjearbetare. I *lag om småbarnspedagogik* § 9 och § 11 står det att kommuner som ordnar småbarnspedagogisk verksamhet skall bedriva mångprofessionellt samarbete, samt vid behov skapa de samarbetsstrukturer som behövs. Mångprofessionellt arbete handlar om samarbete mellan olika professioner med strävan efter att uppnå något som en enskild person inte klarar av på egen hand (Karila & Nummenmaa 2001). Sektorövergripande samarbete är en form av mångprofessionellt arbete, men mångprofessionellt arbete kan även utövas enbart inom den egna sektorn (Karila & Nummenmaa 2001). Detta samarbete har alltså enligt informanterna ändrats inom Raseborg stad under åren, vilket en del av informanterna ansåg som mer tidskrävande i.o.m. att de s.k. stormötena inte längre får anordnas utan det i stället skall ordnas ett möte per barn.

Gällande familjecentermodellen och utvecklandet av småbarnspedagogen, skolan och läroanstalterna som stöd strävar man via *LAPE* efter att stärka det gemensamma välbefinnandet vad kommer till dess innehåll och metoder. Denna studie har genomsyrats av tanken om att ett ökat mångprofessionellt arbete i form av sektorövergripande samarbete kunde bidra till en i högre brukarorienterad inriktning. Även den finska forskningen *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families [...]* (Kanste, Halme & Perälä 2016) tog även fram i sitt resultat att sektorövergripande arbete ökar de professionellas kunskap om barnens och familjernas behov. Killén (2009) säger att i.o.m. att det på daghem, och i skolor, finns familjer med behov som kräver mer stöd än det mest förekommande förebyggande arbetet, d.v.s. det universella, påvisas behovet av selektivt förebyggande arbete ofta inom de universella tjänsterna, t.ex. genom att föräldrarna är otillgängliga. Således är det sektorövergripande samarbetet, d.v.s. ett nära samarbete med andra instanser, inom det selektiva förebyggandet nödvändigt enligt Killén. Detta kunde kopplas till att informanterna från daghemmen sade sig ofta ha en känsla av otillräcklighet när det står en gråtande förälder i tamburen och de inte vet hur de kunde stöda hen på bästa sätt. Den

ökade kunskapen kunde även bidra till att daghemspersonalen skulle ha lättare att känna igen olika risker.

Madsen (2006) talar om vikten av att den professionella innehar relevant kunskap om arbetet i sig och fungerande metoder, samt är medveten om sina egna värderingar som stöder hen i arbetet. Ur ett organisationskulturellt perspektiv skall arbetsfördelningen göras utifrån de professionellas olika kompetenser (Hwang & Nilsson 2014). En informant från familjecentret tog upp samma sak och sade att personalen på daghemmen har mycket mångsidig kunskap, men att de naturligtvis inte behöver kunna allt. Killén (2009) nämner också att det är av vikt i sektorövergripande arbete att alla aktörer tydligt förmedlar vilken kompetens de kan eller inte kan bidra med. Enligt projektet *Tidiga insatser i förskolan* (Nilsson & Wiedel 2015) framkom det att t.ex. arbetsfördelningen bland professionella kan vara utmanande om alla inte känner till sin egen eller den andras uppgift.

Forskningen *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families [...]* (Kanste, Halme & Perälä 2016) påvisade att en del av de professionella ansåg relationerna till samarbetsparterna som utmanande. Det finns en risk för att det vid samarbete mellan organisationer, t.ex. sektorövergripande samarbete, kan p.g.a ett alltför hängivet värnande om den egna upplevda organisationsidentiteten, uppstå konflikter och förstärkta ”vi och de”-föreställningar (Alvesson 2007). Arbetet inom dagvården och familjearbetet innehar många likheter gällande den professionella rollen. Under intervjun är inga lagbildningar mellan de professionella märkbara även om det görs uttalanden och ställs frågor i ifrågasättande ton, vilket kan tänkas vara naturligt när en viss ovetskap råder.

Inställningen till att vilja dela grundläggande värderingar, och skapa relationer och nätverk är av betydelse (Hwang & Nilsson 2014). Studiens resultat påvisar att informanterna från daghemmen gärna tar emot information och stöd från familjecentret. Familjecentret uppmuntrade dem att kontakta familjecentret om de inte vet vart de skall vända sig. Familjearbetarna reder ut stödbehovet och fungerar så att säga som ”spindeln i nätet”, d.v.s. den instans som håller i trådarna och bl.a. sammankallar möten. Personalen på daghemmen önskade alltså att få konsultera vid behov och sade att handledning på

t.ex. personalmöten kunde vara en passande samarbetsform. *Varhaiskasvatuksen perhetyö*- arbetsmodellen (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009) går närmare in på hur stort stöd personalen på daghemmen kan få av en familjearbetare. I modellen finns familjearbetaren konkret på daghemmet som en förebyggande lågtröskelverksamhet, vilket informanterna inte såg som möjligt i Raseborg p.g.a. resursbrist. De samarbetsformer som *Varhaiskasvatuksen perhetyö* (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009) tar upp som fungerande är bl.a. handledning av personalen och konsultation, vilka delvis är samma saker som informanterna från daghemmen sade sig önska av familjecentret. Utvecklande av en mångprofessionell verksamhetskultur kan ses som en lärandeprocess de professionella emellan (Karila & Nummenmaa 2001). Det kan också tänkas vara av vikt att ha en förhållandevis oberoende identitet (Alvesson 2007) i syfte att skapa en effektiv lärandeprocess.

7.3 Daghemspersonalen i samarbete med familjen – följeslagare i vardagen

I en fungerande arbetsgrupp är målen och arbetsuppgifterna tydliga för alla (Wolvén 2000). Resultaten påvisar att alla från daghemmen inte var medvetna om skillnaden mellan Familjecentrets familjearbete och Barnavårdsförningens Familjehörnan. En informant från daghemmen konstaterade dock att nu när de fått mer information borde de inom dagvården bli bättre på att informera föräldrarna om familjearbetets tjänster. Från familjecentret menade man att de kunde fokusera mer på att informera även daghemspersonalen. Som professionell kan man således komma att fundera på vad man själv kan bidra med respektive vad de andra har att ge (Wolvén 2000). Med tanke på ett utvecklat samarbete är det av vikt att den professionella reflekterar över sitt eget och andras deltagande, samt även delger andra sina insikter.

För tillfället är särskiljningen av barn- och familjetjänsterna grov, vilket leder till att brukarna har utmaningar med att hitta information om dem. Tjänsterna bildar inte heller en fungerande helhet (Iivonen 2017). Detta kunde kopplas till att det från daghemmen menades att det inte alla gånger är klart för föräldrarna, inte heller för de professionella, vad skillnaden mellan t.ex. kommunens familjearbete och Barnavårdsförningens tjänster är. Bristande information hos de professionella kan på sätt och vis komma att påverka

klienterna i slutändan, eftersom de då inte nödvändigtvis får veta om vilka tjänster som är riktade till dem. I forskningen *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families [...]* (Kanste, Halme & Perälä 2016) tas det fram att en del av de professionella ansåg tjänstehelheterna som bristfälliga. Det poängteras också att särskiljningen kan ha konsekvenser i form av att vissa barn och familjer kan komma att bli utanför systemet.

Under intervjun sade en informant från daghemmen att den dagliga kontakten med föräldrarna är en väldigt central kommunikationsform. Enligt *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (Utbildningsstyrelsen 2016) bör dessa utbyta information om barnets dag samt att personalens initiativ till kontakt är av betydelse. En annan konstaterade även att barnen trots allt är omkring åtta timmar per dag på daghemmet. Killén (2000) säger att daghemspersonalen ofta är viktiga omsorgspersoner, eftersom barnen tillbringar en stor del av dagen med dem. Enligt Bronfenbrenners ekologiska teori är detta frågan om individens, i detta fall barnets, mesosystem där fostringskulturerna möts. Mesosystemets relationer är m.a.o. interaktionen mellan de aktörer som finns i barnets mikrosystem. Inom den finska daghemsverksamheten strävar man efter konsekvent samarbete mellan dessa. (Puroila & Karila 2001). Detta tyder på att det är viktigt att betrakta även brukaren som en samarbetspartner. Detta kan också ses som en till sin form aktivt tillvägagångssätt för daghemspersonalen att göra föräldrarna medvetna om familjearbetet. En informant från daghemmen menade att daghemmen alltid borde ha familjearbetets broschyr och kontaktuppgifter framme, vilket kanske kan ses som ett mer passivt sätt. Från familjecentret togs barnens fack och Peda.net fram som alternativ, vilket kunde tänkas vara ändamålsenliga kontaktytor för dem som t.ex. tampas med skamkänslor.

Från daghemmen underströks speciellt att det för daghemspersonalen är viktigt att få till stånd en förtrolig relation till föräldrarna. En familjearbetare som tillfälligt besöker daghemmet skulle antagligen inte ha möjlighet att uppnå samma sorts resultat. Enligt Järvinen m.fl. (2012) är det även inom familjearbetet viktigt att bygga upp ett förtroende. En orsak till att familjearbetsprocessen möjligtvis avslutas i förtid kan vara på grund av ett bristfälligt förtroende. Killén (2009) menar också att en förtrolig relation kan vara en förutsättning för familjens motivation till förändring. En tillitsfull relation som inger trygghet kan säkert vara till fördel om klienten känner sig sårbar. I.o.m. att det kom fram,

som tidigare nämnts, att en familjearbetare som konkret skulle verka inom dagvården inte är möjligt att ordna, kunde man möjligtvis tänka att dagvårdspersonalen bär ett stort ansvar och tvingas hålla i många trådar vid sidan av det rent pedagogiska arbetet. Det framkommer inte tydligt om en tillitsfull relation uppkommit i de kommuner där en familjearbetare cirkulerar mellan daghemsenheter (Kempele kommun 2017, Orimattila stad 2018).

Enligt *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (Utbildningsstyrelsen 2016) kan samarbetsrelationen ta sig olika former under barnets tid i daghemsverksamheten. Om en oro för barnet uppstår är det till fördel att atmosfären är förtroendefull för att kunna bearbeta utmaningarna i samförstånd. Cederlund & Berglund (2014) menar att individen, eller familjen, skall få vara med och påverka sin egen situation och utveckling i samspel med den professionella. I resultaten kommer det fram att det från daghemmen ansågs vara ett stort steg för föräldrarna att ta kontakt med stödinstanser. Detta gör personalens medverkan viktig. Enligt Killén (2009) kan övergången mellan universellt och selektivt förebyggande arbete kännas utmanande i.o.m. att förhållandet till föräldrarna kan förändras, vilket kan tänkas göra uppehållandet av relationen ännu viktigare. Enligt Cederlund & Berglund bör den professionella så att säga följa individen, eller föräldrarna i detta fall, på färden att hitta sin egen väg via upptäckter, inte via bevis, vilket kan minska hens egna förutsättningar. Detta kunde kopplas till att en informant från familjecentret sade att daghemspersonalen gärna får följa med familjen på dess väg även efter ett kontakttagande, ifall detta passar familjen.

Killén (2009) säger också att den professionella lätt kan bli blind för det egentliga behovet av stöd. Detta kunde kopplas till att en informant från daghemmen tänkte att man ofta märker ifall någon är i behov av stöd, medan en annan menade att det inte nödvändigtvis alltid är så. Enligt en av informanterna från familjecentret handlar förebyggande arbete ändå om att se till att klienterna är medvetna om olika stödformer innan ett möjligt behov finns, samt t.o.m. innan personalen märker något. Madsen (2006) talar om att förebygga marginalisering och på så sätt sociala problem. Från daghemmen föreslogs det att broschyren kunde gås igenom t.ex. under det individuella samtalet. I ett daghem fanns dock endast Barnavårdsföreningens broschyr framme, inte familjecentrets. En annan informant från daghemmen menade att broschyrer som direkt riktar sig till t.ex. trötta eller

nyskilda är sådana som tilltalar föräldrarna, medan familjecentret sade att deras broschyr fokuserar på basinformation om deras tjänster. Den servicekarta som i samband med *LAPE* håller på att utvecklas kunde tänkas fungera som ett mer konkret verktyg för åskådliggörandet av det samhälleliga stödnätverket.

7.4 Exo- och makromiljöns inverkan på samarbetsmöjligheter

Meningen inom en mångprofessionell dagvård är att de professionella bör ha olika fokus utgående från kompetens (Karila & Nummenmaa 2001). Detta kunde kopplas till att en informant från daghemmen tänkte att en familjearbetare inom dagvården kunde ha fokus på familjen, medan daghemspersonalen kunde fokusera mer på barnet. I tidigare projekt som t.ex. *Päivähoidon perhetyö* (Huisko 2016) fungerade familjearbetaren inom ett daghem som stöd för personalen, vilket nämnts tidigare, men också i arbete med föräldrarna bl.a. som ledare för olika smågrupper. I projektet *Varhaisen tuen hanke* (Mattila 2005) deltog familjearbetaren i personalmöten, utvecklingssamtal med föräldrarna och dessutom i vardagliga aktiviteter med barnen. Professionella med en större vinkling på familjearbete inom dagvården kunde tänkas vara till stor nytta för såväl daghemspersonalen som familjerna. Detta kunde möjligen resultera i att barnet skulle få den slutgiltiga nyttan av samarbetet. Att dagvården nuförtiden hör till Undervisnings- och kulturministeriets område istället för Social- och hälsovårdssektorn (Utbildningsstyrelsen 2018) tyder också på att daghemmets pedagogiska ansvar blivit större. Detta kan tänkas leda till att vissa av den ordinarie daghemspersonalen känner sig tudelade mellan rollen som pedagog och stöd i fostran.

Idén korrelerar med det som tidigare beskrivits om ett sektorövergripande arbete mellan mikrosystemet där daghemspersonalen verkar och exosystemet där familjearbetarna är. Inverkan sker således i mikrosystemet, men denna koppling som kunde bidra till nya hjälpmedel inom fostran har kanske inte uppmärksamats tillräckligt (Puroila & Karila 2001). När en familjearbetare fungerar aktivt i daghemsmiljön och barngruppen samt i kontakt med föräldrarna, är exosystemet delaktigt i mikrosystemet och mesosystemet. Det huvudsakliga fokuset torde dock ligga på interaktionen i mesosystemet, d.v.s. där föräldrarna och de professionella möts. En av informanterna från familjecentret sade att hen redan tidigare funderat på att det borde finnas en socionom inom dagvården med mer

fokus på familjerna. Detta kan kopplas till den pågående lagdebatten om socionomens roll inom dagvården, d.v.s. om socionomen borde vara berättigad till barnträdgårdsläraryrke eller ej.

Informanten från familjecentret konstaterade ändå att idén nog förblir utopisk i.o.m. resurserna. Killén (2009) säger att det universella och selektiva förebyggande arbetet långt följer samma spår, men att de största skiljaktigheterna ligger i att det selektiva förebyggandet oftast är mer tids- och resurskrävande. Detta kan i praktiken tänkas betyda att tillräckligt med förebyggande stödåtgärder redan på ett universellt plan sparar kostnader på slutrakan. Tanken med den övergripande *SOTE*-reformen är dessutom att man vill minska skillnaderna i hälsa och välfärd och samtidigt uppnå större kostnadseffektivitet (Statsrådet 2016). Huruvida målen med *LAPE* uppnås eller inte beror dock mycket på hur förverkligandet av *SOTE*-reformen sker i praktiken (Iivonen 2017). Tanken med projektet *Tidiga insatser i förskolan* (Nilsson & Wiedel 2015) grundar sig även på Vara kommuns tanke om att tidiga insatser i dagvården är en socialt lönsam investering p.g.a. att det tidiga stödet minskar på uppkomsten av senare problem. Både dessa lagförhandlingar och nationella projekt med sina investeringar i människornas välbefinnande kan kopplas till Bronfenbrenners makrosystem som handlar om den samhällseliga miljön med lagar, politik, resursfördelningar och allmänna kulturella faktorer (Hwang & Nilsson 1995).

Informanternas planer för vidare samarbete gick mycket ut på att speciellt daghemspersonalen behöver få tillräckligt med information som de kan använda sig av i sitt arbete och dessutom dela med sig av till familjerna. Även kommunikationen mellan förmän och anställda kom på tal i.o.m. att det framkom att de anställda såväl på daghemmen som på familjecentret upplevt att förmännen inte alltid försäkrat sig om att informationen nått även de övriga anställda. En av informanterna från familjecentret sade att man borde komma bort från förmanstänket helt och hållet. T.ex. inom daghemmen har verksamheten länge följt en hierarkisk struktur där man delvis förbisett olika kompetenser hos de professionella. I.o.m. förändringar i även dagvårdens vardag har en utveckling av speciellt arbetsfördelningen varit tidsenlig med mer fokus på de professionellas individuella styrkor. (Karila & Nummenmaa 2001)

Enligt vad som framkom under intervjun så finns det ett behov av att tydligare komma överens om vem som t.ex. förser de anställda med information, samt vem som egentligen lämpar sig bäst för det beroende på kontexten. Från familjecentret menades det att familjearbetarna rent konkret borde delta i daghemmens personalmöten. I.o.m. att daghemspersonalen och familjearbetarna är de som i praktiken arbetar med familjerna skall kontakten inte få brista p.g.a. att informationen inte når personalen. En öppen kommunikation bidrar i bästa fall till att en gruppidentitet i form av en vi-känsla uppstår (Wolvén 2000). Familjearbetarnas medverkan på föräldrakvällar som ett alternativ till togs också fram. Dock poängterade daghemmen att alla föräldrar inte deltar i föräldramöten, vilket betyder att det är viktigt att daghemspersonalen kan informera föräldrarna under de s.k. kvartsamtalen. *Varhaiskasvatuksen perhetyö*-modellen (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009) använder sig av både personal- och föräldrakvällar som arbetsmetoder. Tanken är att informationsgången mellan såväl de anställda som möter familjerna i vardagen, samt mellan dem och familjerna skall kunna löpa så fritt som möjligt i syfte att försäkra sig om att alla är så att säga på samma karta.

Enligt Bronfenbrenner (Puroila & Karila 2001) är de resurser och det stöd som finns i exosystemet de centrala som påverkar fostran, både positivt och negativt. Exosystemet är den miljö som individen inte själv direkt kan påverka, men som i sin tur har en inverkan på hans liv, t.ex. föräldrarnas arbetsplats, daghemmets personalsituation eller utbudet på sociala tjänster (Hwang & Nilsson 1995). Här kunde man antyda att det vore av stor betydelse ifall det skulle hittas resurser för en familjearbetare som ens i någon mån skulle ha möjlighet att medverka i daghemmens verksamhet. Även om familjearbetarna inte har möjlighet att kontinuerligt delta i de vardagliga aktiviteterna i dagvården kan de genom att delta i personalmöten ändå fungera som stöd på ett mer konkret sätt, vilket igen kunde bidra till att exosystemets resurser kunde utnyttjas effektivare. Den information som daghemspersonalen skulle få via dessa möten kunde vidarebefordras till föräldrarna i mikrosystemet genom den relation som dessa byggt upp, d.v.s. via mesosystemet. Om det även är möjligt för familjearbetarna att delta i föräldramöten kunde föräldrarna, även i detta fall på ett mer konkret plan, bli mer medvetna om familjearbetet.

Daghemmet där projektet *Päivähoidon perhetyö* (Huisko 2016) utfördes rekommenderade arbetssättet med en familjearbetare inom dagvården, eftersom det kan ses som förmånligt då det inte t.ex. behövs skilda utrymmen för familjearbetet. Alla de

projekt med familjearbete inom dagvården som tagits upp i denna studie gav en bild av att ha varit väldigt lyckade, men av någon anledning har kommunerna inte fortsatt med verksamheten som stadigvarande även om resultaten talat för att förebyggande lågtröskelverksamhet i längden ser ut att kosta mindre. Alla projekt som tagits fram där en familjearbetare vistats i daghemsmiljö är över tio år gamla. Ändå verkar det att man befinner sig i samma läge fortfarande trots t.ex. *KASTE*-projekten (Institutet för hälsa och välfärd 2013, Social- och hälsovårdsministeriet 2012) och nu *LAPE*-projektet verkade lyckade. De kommande landskapen har påbörjat arbetet med familjecentermodellen (Social- och hälsovårdsministeriet 2018), men kan man lita på att den kommer att inrättas när *SOTE*-reformens framtid inte är särskilt klar? Redan i studiens början konstaterades det på basen av tidigare forskning och projekt att det behövs klara samarbetsmodeller, d.v.s. ett strukturerat och enhetligt system. *KASTE 1* (Institutet för hälsa och välfärd 2013) tar ändå fram att förändringar i verksamhetskulturer är en långvarig process. Som det framkom i *KIEKU*-projektet (Kaukoluoto 2005) har en central förutsättning för att lyckas varit att arbetssamfunden rent praktiskt förbundit sig till att vara med och utveckla nya samarbetsmodeller.

Sammanfattning

Även andra projekt, t.ex. *KIEKU* (Kaukoluoto 2005) och *KASTE 1* (Institutet för hälsa och välfärd 2013), har poängterat vikten av lågtröskelinriktad verksamhet i syfte att bryta problemmonster och förebygga marginalisering. På så sätt kan ett eventuellt behov av barnskyddsarbete undvikas som också Killén (2009) och Myllärniemi (2007) menar. Föräldrarna lider ofta av skamkänslor, vilket kan tänkas bero på känslan av minskad kontroll (Madsen 2006). Det finns ett behov av vardaglig service i bekant miljö, vilket även *Päivähoidon perhetyö*-projektet (Huisko 2016) och Madsen tar fram. Familjerna borde få mer vetskap om familjearbetets tjänster, t.ex. att de kan få stöd i fostran, föräldraskapet och vardagliga frågor, vilket framkom i *KIEKU* (Kaukoluoto 2005) och *Päivähoidon perhetyö* (Huisko 2016). Det vore viktigt att stöda familjen helhetsmässigt med hjälp av förenad yrkeskunskap i enlighet med *LAPE*-projektet.

Enligt *lagen om småbarnspedagogik* § 9 och § 11 skall personalen inom social- och hälsovården fungera i konsulterande roll, men daghemspersonalen har övertolkat tystnadsplikten eller istället kontaktat t.ex. psykologen. Dessa uppmuntras till att ta

kontakt genast, vilket även *Nordens barn* (Marklund & Simic 2012) tar fram gällande risken med fördröjda kontakttaganden. *Lagen om småbarnspedagogik* § 9 och § 11 säger att dagvården skall bedriva mångprofessionellt arbete, men p.g.a. tystnadsplikten är inte de tidigare ordnade stormötena längre tillåtna. Familjecentrets informanter reder ut stödbehovet och kommer gärna på möten till daghemmen, vilket överensstämmer med *socialvårdslagen* § 41 om att bilda samarbetsenheter som tillgodoser klientens behov. Daghemspersonalen känner sig ofta otillräckliga och enligt *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families [...]* (Kanste, Halme & Perälä 2016) ökar sektorövegripande samarbete kunskapen om klienternas behov. Arbetsfördelningen bör göras enligt de professionellas olika kompetenser (Hwang & Nilsson 2014), men dock finns det även mångsidig kunskap inom dagvården. Daghemmen verkar även gärna ta emot stöd från familjecentret. Hwang & Nilsson menar också att viljan att vilja skapa nätverk är av vikt. Daghemspersonalen önskar bl.a. att familjearbetarna kunde delta i deras personalmöten, medan *Varhaiskasvatuksen perhetyö*-arbetsmodellen (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009) tar upp handledning och konsultering överlag.

För tillfället har klienterna svårt att hitta information om barn- och familjetjänsterna (Iivonen 2017), vilket betyder att t.ex. dagvården borde informeras bättre om familjearbetets tjänster för att kunna föra den vidare till brukarna. Alla från daghemmen var inte medvetna om skillnaderna mellan olika tjänster och *The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families [...]* (Kanste, Halme & Perälä 2016) tar fram att familjerna i värsta fall kan bli utanför systemet. Att dagvårdspersonalen strävar efter aktivt samarbete med familjen stämmer överens med *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (Utbildningsstyrelsen 2016) och Puroila & Karila (2001). Det handlar enligt Puroila & Karila om relationerna i barnets mesosystem, vilka kunde utnyttjas för att öka brukarmedvetenheten om familjearbetets tjänster. Daghemspersonalen betonar relationen till föräldrarna, medan Järvinen m.fl. (2012) menar att den även är viktig inom familjearbetet. Dagvårdens roll i kontakttagandet är viktig, men Cederlund & Berglund (2014) betonar att klienten skall få möjlighet att interagera med den professionella. I enlighet med vad Madsen (2006) säger om förebyggande arbete kunde familjearbetets

broschyr t.ex. delas ut i barnens fack eller går igenom under de individuella samtalen, och även den kommande servicekartan kan vara till hjälp.

Från daghemmen tas fram att en familjearbetare inom dagvården kunde ha mer fokus på familjen, vilket stämmer överens med vad Karila & Nummenmaa (2001) säger om en mångprofessionell dagvård. Dagvården kan också tänkas ha ett mer pedagogiskt ansvar än tidigare (Utbildningsstyrelsen 2018). Puroila och Karila (2001) talar om en större utnyttjan av exosystemet, d.v.s. en större samverkan med familjearbetet kunde stöda föräldrarna i fostran mer och således vore växelverkan i mesosystemet av vikt. Enligt Killén (2000) följer det universella och selektiva arbetet långt samma spår, men en familjearbetare som kontinuerligt skulle medverka i verksamheten är inte möjligt i Raseborg p.g.a. resurserna. För att försäkra sig om en så rak kommunikationsgång som möjligt mellan de professionella som arbetar med familjerna tas i enlighet med *Varhaisen tuen hanke*-projektet (Mattila 2005) fram att familjearbetarna kunde delta i daghemmens personalmöten. En översikt av arbetsfördelningen kunde således vara önskvärd, vilket även Karila & Nummenmaa menar. För att garantera även föräldrarnas vetskap kunde familjearbetet delta i föräldramöten som även *Varhaiskasvatuksen perhetyö*-modellen (Huisko, Kemppainen & Pollari 2009) har som arbetsform. I *Tidiga insatser i förskolan* (Nilsson & Wiedel 2015) framkommer att tidiga insatser inom dagvården är en socialt lönsam investering, och andra tidigare presenterade projekt har ansett en större samverkan mellan familjearbetet och daghemmen som fungerande. Sammanfattningsvis behövs klara samarbetsmodeller, men hur *LAPE*-projektet förverkligas beror även på *SOTE*-reformen.

8 AVSLUTANDE DISKUSSION

I detta kapitel kommer vi att utifrån resultaten svara på våra frågeställningar, samt att ta fram våra slutsatser. Först diskuteras val av metod, arbetslivsrelevans och studiens trovärdighet. Slutligen reflekterar vi över arbetsprocessen som helhet och ger förslag på vidare forskning.

8.1 Metoddiskussion

Denna studie avgränsas till Raseborgs stad som även fungerar som studiens uppdragsgivare. Syftet var att ta reda på hur samarbetet mellan familjecentrets familjearbete och daghemmen i staden ser ut nu, samt hur det kunde utvecklas. Vi fick i början av arbetsprocessen träffa några representanter från Raseborg stad, med koppling till *LAPE*-projektet, som gav oss grönt ljus. Dock uttalades en önskan om att vi gärna skulle hitta möjligheter för utveckling inom de resurser de har. Samtidigt ville vi också ge informanterna tillfälle att komma med mer fria visioner. Vi valde att ta med båda synvinklarna, men hänsynen till resurserna gav diskussionen ett mer realistiskt fokus. Valet av informanter, d.v.s. från familjearbetet och daghemmen, utgjorde också en avgränsning. Dessutom avgränsades intervjun till att utföras på svenska, eftersom en gruppintervju på två språk kunde ha varit svår att genomföra.

Borde vi ha avgränsat vårt ämne ännu mer? Vi tänker att ämnet möjligen blev för stort, eftersom studien i skriftlig form är lång. Vi anser ändå att frågeställningarna hänger ihop, och att utesluta någondera skulle ha utgjort en ofullständig helhet. Att först kartlägga den nuvarande situationen kan anses ge mer underlag för framtida utveckling. Enligt oss är även allt det vi tagit med såväl i bakgrunden som de tidigare forskningarna relevant och viktigt. Under processens gång fick vi god respons angående val av material även om vissa av de tidigare forskningarna har mer än tio år på nacken. Gällande teorin tvekade vi inför att bilda en teoretisk referensram innan själva intervjun, eftersom vi såg samband till flera olika teorier. Vi beslöt oss ändå för att lita på vår känsla och skapa en helhet av fyra olika förklaringsmodeller. I analys- och tolkningsdelen ansåg vi oss se många kopplingar mellan det samlade materialet och våra resultat.

Vi valde att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod och en fokusgruppintervju av semistrukturerad typ som datainsamlingsmetod. Vi planerade först att skicka ut enkäter, men valde att utföra en fokusgruppintervju p.g.a. att vi önskade få informanterna samlade kring samma bord och diskutera tillsammans. Angående valet av informanter var vi opartiska i.o.m. att de blev utvalda av deras förmän, två informanter från familjecentret och sex från daghemmen. Lyckligtvis kunde alla delta i intervjun och ingen var heller tvungen att avbryta. Som datainsamlingsmetod gav fokusgruppintervjun informanterna

möjlighet att interagera med varandra genom att utbyta tankar och ställa varandra frågor. En stor fördel var att vi fick följa med deras diskussion och även hade möjlighet att ställa följdfrågor. Vi hade även möjlighet att lyssna på tonfall och se kroppsspråk och dyl. som vi annars skulle ha missat. Möjliga nackdelar tänker vi att kan vara att alla parter kanske inte fick sagt allt vad de önskade, eftersom människor tenderar att ibland talar på varandra i en öppen diskussion, medan någon är tystare än någon annan. Vi har också tänkt på att vi möjligen kunde ha intervjuat andra personer, t.ex. förmän eller andra experter inom området.

Intervjuns resultat analyserades med hjälp av den rätt så allmänna innehållsanalysen. Trots att vi redan genast efter intervjutillfället hade en närapå gemensam uppfattning gav innehållsanalysen oss ändå stöd i att skapa en struktur. Eftersom vi är två stycken som utfört denna studie kunde vi jämföra våra tolkningar, samt hade även möjlighet att göra dem bredare. Trots att transkriberingen kändes arbetsam kunde vi med hjälp av den betrakta innehållet mer helhetsmässigt. En fördel med metoden är också att den tillåter en att lämna bort för kontexten oväsentligt innehåll. Möjlig selektivitet kan utgöra en nackdel med metoden och det är något vi strävat efter att undvika för att bilda en så relevant helhet som möjligt. Det är dock svårt att ställa sig helt objektivt till, eftersom val av material kan anses vara en subjektiv handling. Den teoretiska delen av analysen såg vi kanske som aningen diffus i.o.m. att vi hade flera teorier, men anser att huvudsaken är att vi lyckats koppla resultaten till teorin.

8.2 Resultatdiskussion

Här tar vi fram resultaten enligt våra frågeställningar och kommer med slutsatser. Ävenmetod och resultat kopplas ihop.

Nuläget för samarbetet mellan familjecentrets familjearbete och dagvården

Den första frågeställningen handlade om att kartlägga det nuvarande samarbetet. Utifrån resultaten anser vi att samarbetet mellan daghemmen och familjecentrets familjearbete verkar vara rätt obefintligt och att det finns ett tydligt behov av att utveckla samarbetet. Detta går ändå inte att generalisera för hela Raseborgs stad, eftersom endast

representanter från fyra daghemsenheter och två av sju av de anställda från familjearbetet deltog. Daghemmen var inte medvetna om möjligheten att kontakta familjearbetet för konsultation. Tystnadsplikten tolkades enligt daghemsinformanterna som ett hinder, vilket det inte är om klienterna hålls anonyma. Informanterna från daghemmen kände inte heller till familjecentrets familjearbete tillräckligt bra för att kunna marknadsföra det effektivt till sina brukare, m.a.o. till familjerna som ju kunde ha nytta av familjearbete. Å andra sidan framkom det att familjearbetet inte heller riktat tillräckligt fokus på att informera daghemspersonalen, inte bara klienterna, om sin verksamhet. Det framkom att förmännen enligt informanterna har samarbetat, men att den relevanta informationen aldrig kommit fram till de anställda i fråga.

Önskemål om utveckling mellan familjecentrets familjearbete och dagvården

Den andra frågeställningen handlade om hurdana önskemål om utveckling av samarbetet som finns. Samarbetet för tillfället är alltså inte tillräckligt och alla informanter var överens om att det finns ett behov av att utveckla samarbetet. Informanterna ser det som centralt att upprätthålla en möjligast öppen kommunikationsgång på alla nivåer mellan parterna. Detta kunde t.ex. ske genom mer kontakt per telefon och informationstillfällen speciellt i form av personalmöten, men också möten för föräldrar där familjearbetarna skulle delta önskades. Utgående från exemplen på samarbete från olika kommuner lyftes speciellt fram att en familjearbetare inom dagvården som bl.a. skulle medverka på hembesöken kunde vara en optimal arbetsform, vilket tyvärr ändå inte ansågs möjligt p.g.a. resursbrist. Dock funderade informanterna på att dela upp daghemmen mellan familjearbetarna som möjligtvis kunde besöka enheterna t.ex. en gång per månad. Som utvecklingsförslag togs även upp ett större utnyttjande hos daghemmen av den nya informationsbroschyren genom att t.ex. att hålla den synlig, samt att gå igenom den under utvecklingssamtalen. Familjecentret håller även på att utveckla en servicekarta som skall underlätta familjerna i att konkretisera servicenätverket.

Vår slutsats är att det finns ett utvecklingsbehov, samt att både intervjutillfället i sig själv och denna studie kommer att fungera som en början till ett bättre samarbete.

Vi tänker att även professionella, liksom klienter, ständigt befinner sig i en lärandeprocess där det lönar sig att utnyttja det nätverk som finns.

Daghemsverksamheten och familjearbetet är trots likheter ändå två branscher för sig, men tanken med ett sektorövergripande samarbete är väl ju att i högre grad sammanföra sina krafter i en mångprofessionell anda för brukarnas bästa. Att föra dessa tjänster som ligger på olika plan närmare varandra kan alltså anses ha en i högre grad förebyggande verkan, eftersom detta i slutändan kunde påverka familjernas bild av och tillgång till den hjälp som finns att få.

Att använda fokusgruppintervju som metod påverkade alltså resultaten positivt, eftersom den öppnade en diskussion som enligt vår tolkning fortsätter. Vi anser att studien är tillförlitlig även om vi intervjuade bara en liten del av personalen i Raseborg. Faktumet att bakgrundsmaterialet stödde våra resultat i en så hög grad påvisar att det är ett ämne av relevans. Socialpedagogikens, Killéns teori om selektivt förebyggande arbete inom universella tjänster, Bronfenbrenners ekologiska teori och organisationskulturens koppling till ämnet ger stöd på en mer fördjupad nivå. I.o.m. studiens kvalitativa struktur vågar vi dock inte generalisera resultatet, men tror att studien ändå bidrar till en större tillförlitlighet på en mer allmän nivå. Att dessutom uppdragsgivaren hade ett intresse att undersöka detta ämne närmare påvisar att det fanns ett behov.

Vi tänker att i.o.m. att det kom fram att ett behov av utveckling av samarbete mellan daghemmen och familjearbetet finns så önskar vi att denna studie kommer att ha en betydelse för arbetslivet i framtiden. Arbetslivsrelevansen är speciellt framträdande just nu, eftersom *LAPE*-projektet som Raseborgs stad är en del, av betonar utvecklandet av familjecentermodellen och brukarvänlighet. Vi hoppas att både det som framkom i intervjun och bakgrundsmaterialet kan fungera som inspiration för utveckling och för viljan att lära sig mer. Vi har enligt oss skapat ett informativt, men lättläst paket. Informanterna gav en bild av att vara intresserade av ämnet och önskade att vi delger dem resultatet, vilket vi kommer att göra när studien är klar. Samtidigt som vi delger resultatet av undersökningen till den sociala servicen och småbarnspedagogiken i Raseborgs stad, vilket vi kommit överens om när vi ansökt om forskningslov (bilaga 2),

delger vi även resultatet åt informanterna per e-post. Utöver detta hoppas vi naturligtvis att även utomstående finner studien givande.

8.3 Personliga reflektioner och förslag på framtida forskning

Nu när arbetsprocessen börjar lida mot sitt slut känns det mer än belönande att tillsammans ha åstadkommit denna helhet som vi kan kalla vårt examensarbete. Dessutom har processen trots stundvis motsträvighet, som visserligen är en del av det hela, alltigenom hållits igång med arbetslivsrelevansen som motiverande faktor. Att ha fått vara med på ett litet hörn av ett nationellt projekt har varit en stor ära. Det har varit en möjlighet att pröva sina vingar genom att undersöka yrkesfältet med den kunskap vi har i bagaget, samt att även få lära sig sådant som inte framkommit inom klassrummets väggar. Det har också varit givande att se kopplingar mellan tidigare studier och förekommande förklaringsmodeller. Vi ser med iver fram emot att få ta del av andra studerandes studier för att få en större helhetsbild av *LAPE*-projektets olika delområden. Angående framtida forskning anser vi att forskning gällande hur samarbetet faktiskt har utvecklats i såväl Raseborg som hela Finland är relevant att undersöka. Vi tänker att vidare forskning angående hur brukarna upplever att servicen har förbättrats även kunde vara intressant.

KÄLLOR

Alila, Kirsi; Eskelinen Mervi; Estola, Eila; Kahiluoto, Tarja; Kinon, Jarmo; Pekuri, Hanna-Mari & Polvinen, Minna; Laaksonen, Reetta & Lamberg, Kirsi. 2014, *Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat*, publikation av kultur- och undervisningsministeriet, Tillgänglig: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Hämtad: 14.11.2017.

Alvesson, Mats. Företagskultur och organisationsidentitet – stödjande normsystem eller hjärntvätt? I Johan Alvehus, Mats Alvesson, Lars Bengtsson, Martin Blom, Yvonne Due Billing, Ulf Elg, Tony Huzzard, Dan Kärreman, Mats Kärreman, Susanne Lundholm, Jens Rennstam, Stefan Sveningsson, Peter Svensson, Nadja Sörgärde, Robert Wenglén. 2011, *Organisationer, ledning och processer*, Lund: Studentlitteratur, s. 201-226.

Antikainen, Satu. 2006, *KIMPPA perhetyö päivähoitossa-hanke*, publikation av Hämeenlinnan turvakampus. Tillgänglig: <http://www.hameenlinna.fi/pages/388646/KIMPPA.pdf> Hämtad: 1.2.2018.

Arcada. 2014, *God vetenskaplig praxis i studier vid Arcada*. Tillgänglig: https://start.arcada.fi/sites/default/files/dokument/ovriga%20dokument/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada.pdf Hämtad: 5.2.2018.

Arponen, Aino, Kihlman, Eila & Välimäki, Sari. Matkalla moniammatillisuudesta moniasiantuntijuuteen. I Markus Anttila, Sirkka Rousu. (red.). 2004, *Haravalla kootut*, Publikation av Suomen Kuntaliitto och Lastensuojelun Keskusliitto. Kerava: Savion kirjapaino Oy, s. 17-46

Cederlund, Christer & Berglund, Stig-Arne. 2014, *Socialpedagogik - pedagogiskt socialt arbete*, Stockholm: Liber AB, 183 s.

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*, Lund: Studentlitteratur, 236 s.

Harjavalta stad. 2018, *Varhaiskasvatuksen ja neuvolan perhetyö*. Tillgänglig: <http://www.harjavalta.fi/@Bin/4150133/VARHAISKASVATUKSEN+JA+NEUVOLA+N+PERHETY%C3%96N+ESITE+muokattu+versio.pdf> Hämtad: 5.3.2018.

Hiitola-Moilanen, Marja. Perhetyön mahdollisuudet päivähoidossa-hanke. I Eila Estola, Marja Hiitola-Moilanen, Seija Järvi, Eeva-Liisa Kronqvist, Anna-Maija Puroila, Hannakaarina Sarvela, Aila Tiilikka, Mervi Uusimäki & Aira Vähätautio. 2011, *Kehittämisen polkuja perhetyössä*, publikation av Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Tillgänglig: http://www.sosiaalikollega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_19.pdf Hämtad: 1.2.2018.

Hofstede, Gert; Hofstede, Gert Jan & Minkov, Michael. 2011, *Organisationer och kulturer*, Lund: Studentlitteratur, 611 s.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn. 2014, *Gruppsykologi – för skola, arbetsliv och fritid*, Stockholm: Natur & Kultur, 256 s.

Hwang, Philip & Nilsson, Björn. 1995, *Utvecklingspsykologi – från foster till vuxen*, Stockholm: Natur & Kultur, 297 s.

Huisko, Marja-Leena. 2006, *Päivähoidon kehittäminen Kuokkalan alueella, opinnäytetyö*, Jyväskylä. Tillgänglig: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17879/TMP.objres.472.pdf?sequence=2&isAllowed=y> Hämtad: 12.3.2018

Huisko, Marja-Leena; Kemppainen, Jaana & Pollari, Tuula. 2009, *Varhaiskasvatuksen perhetyö – toimintamalli*. Tillgänglig: <https://www.innokyla.fi/web/malli190235> Hämtad: 12.3.2018

Hämenkyrö kommun. 2017, *Varhaiskasvatuksen perheohjaus*. Tillgänglig:
<http://www.hameenkyro.fi/palvelut/varhaiskasvatus/perheohjaus/> Hämtad: 3.12.2017.

Ikalis stad. 2018, *Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyö Ikaalisissa*.
Tillgänglig: <http://www.ikaalinen.fi/kaupunki/palvelut/opetus/varhaiskasvatus/perhetyo/>
Hämtad: 5.3.2018.

Institutet för hälsa och välfärd. 2013, *Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen – Lasten Kaste – kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi*. Tillgänglig:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104345/THL_RAP2013_003_verkko.pdf
Hämtad: 3.12.2017.

Iivonen, Esa. 2017, Peruspalveluista pidettävä kiinni. *Lapsemme. Tidning utgiven av Mannerheims barnskyddsförbund*, nr 2, s. 20-21.

Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistil, Minna & Virolainen, Arja.
2012, *Perheen parhaaksi, perhetyön arkea*, 2 uppl., Borgå: Edita Publishing Oy, 262 s.

Joensuu stad. 2016, *Varhaiskasvatuksen perheohjaus*. Tillgänglig:
<http://www.joensuu.fi/paivahoidon-perhetyo> Hämtad: 3.12.2017.

Kangasniemi kommun. 2018, *Varhaiskasvatussuunnitelma*. Tillgänglig:
<http://www.kangasniemi.fi/wp-content/uploads/2014/11/Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf> Hämtad: 5.3.2018.

Kanste, Outi; Halme, Nina & Perälä, Marja-Leena. 2016, The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills in Services for Children and Families in Finnish Municipalities: The Collaboration Management and Employee Views of Work and Skills, *Nordic Journal of Working Life Studies*, vol 6 nr 1, s. 61-81. Tillgänglig: ABI/INFORM GLOBAL. Hämtad: 24.10.2017.

Karila, Kirsti. 2016, *Vaikuttava varhaiskasvatus*, publikation av Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig:

http://www.oph.fi/download/176638_vaiuttava_varhaiskasvatus.pdf Hämtad: 20.4.2018.

Karila, Kirsti & Nummenmaa, Anna Raija. 2001, *Matkalla moniammatillisuuteen – kuvaukskohteena päiväkot*, Helsingfors: WSOY, 164 s.

Kaukoluoto, Eeva. 2005, *KIEKU- perhetyön kokeilu päiväkot Siilitiellä ja leikkipuisto Hillerissä 2001-2004*, publikation av Helsingfors socialverk, delnummer 2005:5, 38 s.

Kempele kommun. 2017, *Varhaiskasvatuksen perhetyö*. Tillgänglig: <https://www.kempele.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-perhetyo.html> Hämtad: 3.12.2017.

Kervo stad. 2013, *Varhaiskasvatuksen perhetyö*. Tillgänglig: <https://www.kerava.fi/palvelut/Sivut/03-01-04-02-varhaiskasvatuksen-perhety%C3%B6.aspx> Hämtad: 3.12.2017.

Killén, Kari. 2000, *Barndomen varar i generationer*, Oslo: Kommunförlaget AS, 261 s.

Killén, Kari. 2009, *Barndomen varar i generationer*, Lund: Studentlitteratur AB, 278 s.

Kvale, Steiner & Brinkmann, Svend. 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur AB, 412 s.

LAPE. 2017, *Program för utveckling av barn- och familjetjänster, [PP]*. Tillgänglig: http://www.fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Lapsi-ja_perhepalveluiden_muutosohjelma_diapohja_hankkeet_070417_sv1.pdf Hämtad: 27.11.2017.

LAPE Uusimaa.2017a, *Kehittämiskohteet*. Tillgänglig: <https://www.lapeuusimaa.fi/lape-hanke/> Hämtad: 25.10.2017.

LAPE Uusimaa. 2017b, *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*. Tillgänglig: <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut> Hämtad: 27.11.2017.

LAPE Uusimaa. 2017c, *Hankesuunnitelma*. Tillgänglig: <https://www.lapeuusimaa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/HANKE-SUUNNITELMA-LAPE-UUSIMAA.pdf>
Hämtad: 14.11.2017.

Lag om barnskydd 13.4.2007/417. Tillgänglig:
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=barnskyddslag> Hämtad: 14.11.2017.

Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812.
Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000812> Hämtad: 29.11.2017.

Lag om småbarnspedagogik 19.1.1973/36. Tillgänglig:
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sm%C3%A5barnspedagogik> Hämtad: 14.11.2017.

Lag om socialvård 30.12.2014/1301. Tillgänglig:
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=socialv%C3%A5rds%5Bslag%5D> Hämtad: 14.11.2017.

Lag om ändring av barnskyddslagen 30.12.2014/1302. Tillgänglig:
<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2014/20141302> Hämtad: 5.4.2018.

Lanz, Annika. 2013, *Intervjumetodik*, Lund: Studentlitteratur, 173 s.

Lempäälä kommun. *Varhaiskasvatuksen perheohjaaja*. Tillgänglig:
<http://www.lempaala.fi/palvelut/kasvatus-ja-opetus/paivahoitopalvelut/varhaiskasvatuksen-perheohjaaja/> Hämtad: 3.12.2017.

Liperi kommun. 2016, *Ajankohtaista*. Tillgänglig:

<http://www.liperi.fi/fi/kunta/ajankohtaista/?news=view&newsID=1915> Hämtad:

3.12.2017.

Madsen, Bent. 2006, *Socialpedagogik – integration och inklusion i det moderna samhället*, Lund: Studentlitteratur AB, 301 s.

Marklund, Kristin & Simic, Nino (red.). 2012, *Nordens barn - Tidiga insatser för barn och familjer*, Nordens Välfärdscenter, Stockholm, 56 s.

Mattila, Teija. 2005, *Perhetyö Itä-Pasilan, Jakomäen, Myllypuron ja Kallahden varhaisen tuen hankkeissa*, publikation av Helsingfors socialverk, delnummer 2005:6, s. 1-38

Merriam, Sharan B. 1994, *Fallstudien som forskningsmetod*, Lund: Studentlitteratur AB, 228 s.

Myllärniemi, Annina. 2007, *Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä - jäsenyyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa*, Heikki Waris-instituutti, 91 s. Tillgänglig:

http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf Hämtad:

28.3.2018.

Niemi Helena. (red.) 2002, *Mitä on Alvari-perhetyö*, publikation av Ensi- ja turvakotien liitto, Helsingfors: Nyky-paino Oy

Nilsson, Lena & Wiedel, Daniel Olof. 2015, *Tidiga insatser i förskolan*, erfarenheter från ett utvecklingsarbete i Vara kommun. Tillgänglig: <http://vara.se/innehall/2016/09/Tidiga-insatser-i-skolan.pdf> Hämtad: 25.10.2017.

Nyslott stad. 2017, *Varhaiskasvatuksen perhetyö*. Tillgänglig:

https://www.savonlinna.fi/asukas/kasvatus_ja_opetus/paivahoito_ja_varhaiskasvatus/paivahoidon_perhetyo Hämtad: 3.12.2017.

Orimattila stad. 2018, *Orimattilan kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaus*. Tillgänglig:

<https://peda.net/orimattila/v/pl7/vp/esite2:file/download/7b166837147a664ad6c6489d666827866dc62332/Perheohjauksen%20esite.pdf> Hämtad: 4.3.2018.

Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. I Pentti Hakkarainen, Aili Helenius, Maritta Hännikäinen, Kirsti Karila, Jarmo, Risto Keskinen, Kinos, Leena Kurki, Jarmo Lounassalo, Pirkko Niiranen, Anna-Maija Puroila, Helena Rasku-Puttonen, Simo Skinnari & Jorma Virtanen. 2001, *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, Jyväskylä: PS-kustannus, 252 s.

Raseborgs stad. 2016, *Anvising för hemservice för barnfamiljer fr.o.m. 1.10.2016*. Tillgänglig:

[file:///C:/Users/k%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/Anvisning%20f%C3%B6r%20hemservice%20f%C3%B6r%20barnfamiljer%20fr.o.m.%201.10.2016%20\(www\).pdf](file:///C:/Users/k%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/Anvisning%20f%C3%B6r%20hemservice%20f%C3%B6r%20barnfamiljer%20fr.o.m.%201.10.2016%20(www).pdf) Hämtad 19.4.2018.

Raseborgs stad. 2017, *Enkät om tjänster för barn, unga och familjer*. Tillgänglig: <http://www.raseborg.fi/forsta-sidan/14401-ta-del-i-en-enkat-om-tjanster-for-barn-unga-och-familjer> Hämtad: 25.10.2017.

Reso stad. 2011, *Varhaiskasvatuksen perhetyö*. Tillgänglig: http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/perhe-ja-sosiaalipalvelut/perhepalvelut/fi_FI/perhetyo/ Hämtad: 3.12.2017.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik. 2009, *Dialoginen verkostotyö*, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 182 s.

Social- och hälsovårdsministeriet. 2017, *Program för utveckling av barn- och familjetjänster*. Tillgänglig: <http://stm.fi/sv/spetsprojekt/barn-och-familjetjanster> Hämtad: 25.10.2017.

Social- och hälsovårdsministeriet. 2018, *Matalan kynnyksen palveluiden verkostoiminen – Perhekeskustoimintamalli*. Tillgänglig:

<https://verkkojulkaisut.valtioneuvosto.fi/stm/zine/19/cover> Hämtad 9.4.2018.

Social- och hälsovårdsministeriet. 2012, *Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012-2015*. Tillgänglig:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112146/STM_2012_%20KASTE_FI_uusi.pdf?sequence=3 Hämtad: 3.12.2017.

Statsrådet. 2016, *Regeringens handlingsplan för 2015-2019*. Tillgänglig:

<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/321857/Toimintasuunnitelma+strategisen+hallitusohjelman+k%C3%A4rkihankkeiden+ja+reformien+toimeenpanemiseksi+2015%E2%80%932019,+p%C3%A4ivitys+2016/305dcb6c-c9f8-4aca-bbbb-1018cd7a1fd8>

Hämtad: 07.01.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015a, *Perhetyö*. Tillgänglig:

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo> Hämtad: 14.11.2017.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015b, *Lastensuojelun käsikirja – perhetyö*.

Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo> Hämtad: 1.2.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a, *Tilastot – lasten päivähoito*. Tillgänglig:

<https://thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lasten-paivahoito> Hämtad: 8.3.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018b, *Tilastot – perheitä sosiaalihuoltolain mukaisessa perhetyössä*. Tillgänglig:

<https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko?indicator=sw7WBwA=&region=s07MBA&year=sy6rsDbS0zUEAA==&gender=t> Hämtad: 8.3.2018.

Tjersland, Odd Arne; Engen, Gunnar & Jansen, Ulf. 2011, *Allianser - Värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur, 342 s.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 182 s.

Utbildningstyrelsen. 2018, *Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö*. Tillgänglig:
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/lainsaadanto/varhaiskasvatus
Hämtad: 1.2.2018.

Utbildningsstyrelsen. 2016, *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. Tillgänglig:
http://www.oph.fi/download/179348_grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2016.pdf Hämtad: 14.11.2017.

Wardle, Francis. 2009, *Approaches to early childhood and elementary education*, New York: Nova Science Publishers, 456 s.

Wibeck, Victoria. Fokusgrupper. I: Lilas Ali, Sten Anttila, Annika Billhult, Gunilla Borglin, Elisabeth Carlson, Ella Danielson, Febe Friberg, Bent Fridlund, Ingemar Gunnarsson, Inger K. Holmström, Eva Karin Karlsson, Sofia Kjellström, Catharina Landström, Jan Larsson, Anngerd Lönn, Jan Mårtensson, Carina Persson, Pia Petersson, Gunilla Priebe, Mån Rosén, Anna Sandgren, Carola Skott, Ingela Skärsäter, Peter Stolz, Karin Sundin, Victoria Wibeck, Ania Willman & Joakim Öhlén. 2017, *Vetenskaplig teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 510 s.

Wolvén, Lars-Erik. 200, *Att utveckla mänskliga resurser i organisationer*, Lund: Studentlitteratur, 335 s.

FIGURKÄLLOR

Alvesson, Mats. Företagskultur organisationsidentitet – stödjande normsystem eller hjärntvätt? I Johan Alvehus, Mats Alvesson, Lars Bengtsson, Martin Blom, Yvonne Due Billing, Ulf Elg, Tony Huzzard, Dan Kärreman, Mats Kärreman, Susanne Lundholm, Jens Rennstam, Stefan Sveningsson, Peter Svensson, Nadja Sörgärde, Robert Wenglén. 2011, *Organisationer, ledning och processer*, Lund: Studentlitteratur, s. 201-226.

Institutet för hälsa och välfärd. 2018, *De nya barn- och familjetjänsterna erbjuder alla barn, unga och familjer lämpligt stöd i rätt tid*. Tillgänglig: https://thl.fi/documents/605877/3153365/170223_LAPE_MAIN_a3_rgb_SWE.pdf/9c28ae82-25c9-45e1-8718-026d333e1bd9 Hämtad 27.4.2018.

Pixabay, 2018. Finlands karta. Tillgänglig: <https://pixabay.com/fi/suomi-kartta-maa-eurooppa-23572/> Hämtad 24.2.2018

Wardle, Francis. 2009, *Approaches to early childhood and elementary education*, New York: Nova Science Publishers, 456 s.

BILAGOR

BILAGA 1 INTERVJUGUIDE

Intervjuguide

Vi börjar intervjun med en presentationsrunda var alla får berätta vad de heter och vad de har för befattning. Vi berättar kort vad vårt examensarbete handlar om och vad vi kommer att diskutera.

Forskningsfråga 1: Hurdant samarbete finns det nu och hur förverkligas det i praktiken?

Frågor:

K+M: Hur bra känner ni till varandras arbetsbilder?

K+M: Hurdan kontakt har ni nu med varandra och i vilka ärenden?

K+M: Hur ser roll- och ansvarsfördelningen ut om det finns en oro för familjen?

K+M: Hur arbetar ni för att vara tillgängliga för familjerna, samt även göra varandras tjänster synliga?

Forskningsfråga 2: Hurdana önskemål om utveckling av samarbetet finns det?

Till följande presenterar vi utdrag från några kommuners hemsidor om deras verksamhet.

Yhteistyö perusturvapalveluiden kanssa

Päivähoito, sosiaalityö ja perhetyöntekijä tekevät yhdessä ehkäisevää toimintaa ja eri tilanteiden arviointia perheiden tukemiseen liittyvissä asioissa. Vartu = varhainen tukiryhmä, johon kuuluvat psykologi, sosiaalityöntekijä, terveydenhoitajat lasten neuvolasta ja äitiysneuvolasta, perhetyöntekijä, perheohjaaja, puheterapeutti, päiväkodin johtaja ja erityislastentarhanopettaja.

(Kangasniemi plan för småbarnspedagogik)

- ✚ Perheohjaajan läsnäolo päivähoidon lapsiryhmässä, avoimen päiväkodin toiminnassa, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja moniammatillisessa yhteistyöryhmässä on normaalia varhaiskasvatuksen arkea.

(Orimattila broschyr för familjearbete)

Varhaiskasvatuksen perhetyö

Raisiossa perhetyötä tehdään myös varhaiskasvatuksessa. Jokaisessa raisiolaisessa päiväkodissa on oma nimikkoperhetyöntekijä.

Varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä voi tavata vanhempia päiväkodissa tai perheen kotona, yleensä yhdessä lapsen päiväkodin työntekijän kanssa. Perhetyöntekijä on myös tärkeä linkki varhaiskasvatuksen ja perhepalveluiden välillä yhteistyömuotojen ja eri perheiden palveluiden kehittämisessä.

Tarvittaessa perhetyöntekijä ohjaa perhettä muiden apujen piiriin. Kertaluonteisesta tapaamisesta päivähoitossa ei synny asiakkuutta perhepalveluihin. Pidempiaikaisesta tuesta palveluohjaaja tekee erillisen päätöksen.

(Reso familjearbete inom dagvården)

Frågor:

K+M: Hur upplever ni samarbetet i dessa exempel?

K+M: Hurdana nya samarbetsformer kunde vara möjliga i enlighet med era resurser?

K+M: Hur kunde roll- och ansvarsfördelningen utvecklas för att skapa ett fungerande samarbete?

K+M: På vilket sätt skulle familjerna gynnas av ett utvecklat samarbete?

Avslutning

K+M: Vilken betydelse kunde ett utvecklat samarbete ha för den egna verksamheten?

Vi tackar deltagarna och återkommer när vi har fullföljt vår studie.

BILAGA 2 ANHÅLLAN OM FORSKNINGSLOV

Eivor Österlund-Holmqvist

Chef för Raseborgs stad social service

Charlotte Lindh

Chef för Raseborgs stad småbarnspedagogik

ANHÅLLAN OM FORSKNINGSLOV

Vi, Katja Lintuniemi och Martta Andersson, socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors, anholder om forskningslov för vår examensarbetsstudie på lägre YH-nivå. Syftet med vår studie är att ta reda på hur en utveckling av samarbetet mellan familjearbetet vid Raseborg familjecenter och daghem i staden kunde se ut ur ett personalorienterat perspektiv. Vi planerar att kartlägga den nuvarande samarbetssituationen, samt undersöka hur en möjlig utveckling kunde se ut.

Som metod har valt en kvalitativ vinjettstudie med fokusgruppintervju. Således önskar vi intervjua representanter från både Raseborg familjecenter och daghemmen i staden. Vi hoppas att representanter med olika yrkesprofessioner har möjlighet att ställa upp, t.ex. socialarbetare, socionomer, barnträdgårdslärare, barnskötare och närvårdare. Önskvärt deltagarantal är två personer från familjecentret och sex stycken från daghemmen.

Intervjutillfället planeras att äga rum i familjecentrets utrymmen och beräknas ta max två timmar. Deltagande är frivilligt och anonymt gällande namn, befattning och enhet. Intervjun bandas in och det insamlade materialet behandlas konfidentiellt. Allt material bevaras säkert och förstörs när examensarbetet godkänns.

Vi hoppas att intervjun kan genomföras under februari. Studien beräknas vara klar våren 2018, varefter den delges både den sociala servicen och småbarnspedagogiken.

Helsingfors 30.1.2018

Katja Lintuniemi
Yrkeshögskolan Arcada
Det sociala området

Martta Andersson
Yrkeshögskolan Arcada
Det sociala området

Åsa Rosengren, PL
Yrkeshögskolan Arcada
Det sociala området
Examensansvarig överlärare

BILAGA 3 INBJUDAN TILL GRUPPINTERVJU

FAMILJECENTRET OCH DAGHEMMEN I RASEBORG

Hej!

Ni är inbjudna till att delta i vår examensarbetsintervju för att **diskutera möjligheterna för ett tätare samarbete mellan familjearbetet och dagvården!**

Vi, Martta Andersson och Katja Lintuniemi, är socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Arcada. Vi önskar undersöka hur en utveckling av samarbetet mellan familjearbetet vid Raseborg familjecenter och daghem i staden kunde se ut ur ett personalorienterat perspektiv.

Vi kommer att ordna en **gruppintervju** med representanter från både Raseborgs familjecenter och daghemmen i staden. Vi hoppas att representanter med olika yrkesprofessioner har möjlighet att ställa upp. Ni förväntas inte förbereda er på något vis.

Intervjutillfället kommer att äga rum **torsdagen den 15 mars kl. 9-11 i O-huset på Ekåsens område, Raseborgsvägen 37**. Intervjun beräknas ta max två timmar. Vi bjuder på kaffe och tilltugg!

Vid frågor nås vi per epost på xxxxxxxx och xxxxxxxx eller telefon på xxxxxxxx och xxxxxxxx.

Hjärtligt välkomna!

Martta & Katja

